

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

**Zrušenie kobliny a rokoviny
v Československu**

Študentská vedecká a odborná činnosť

2014

Adam Csukás

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

**Zrušenie kobliny a rokoviny
v Československu**

Študentská vedecká a odborná činnosť

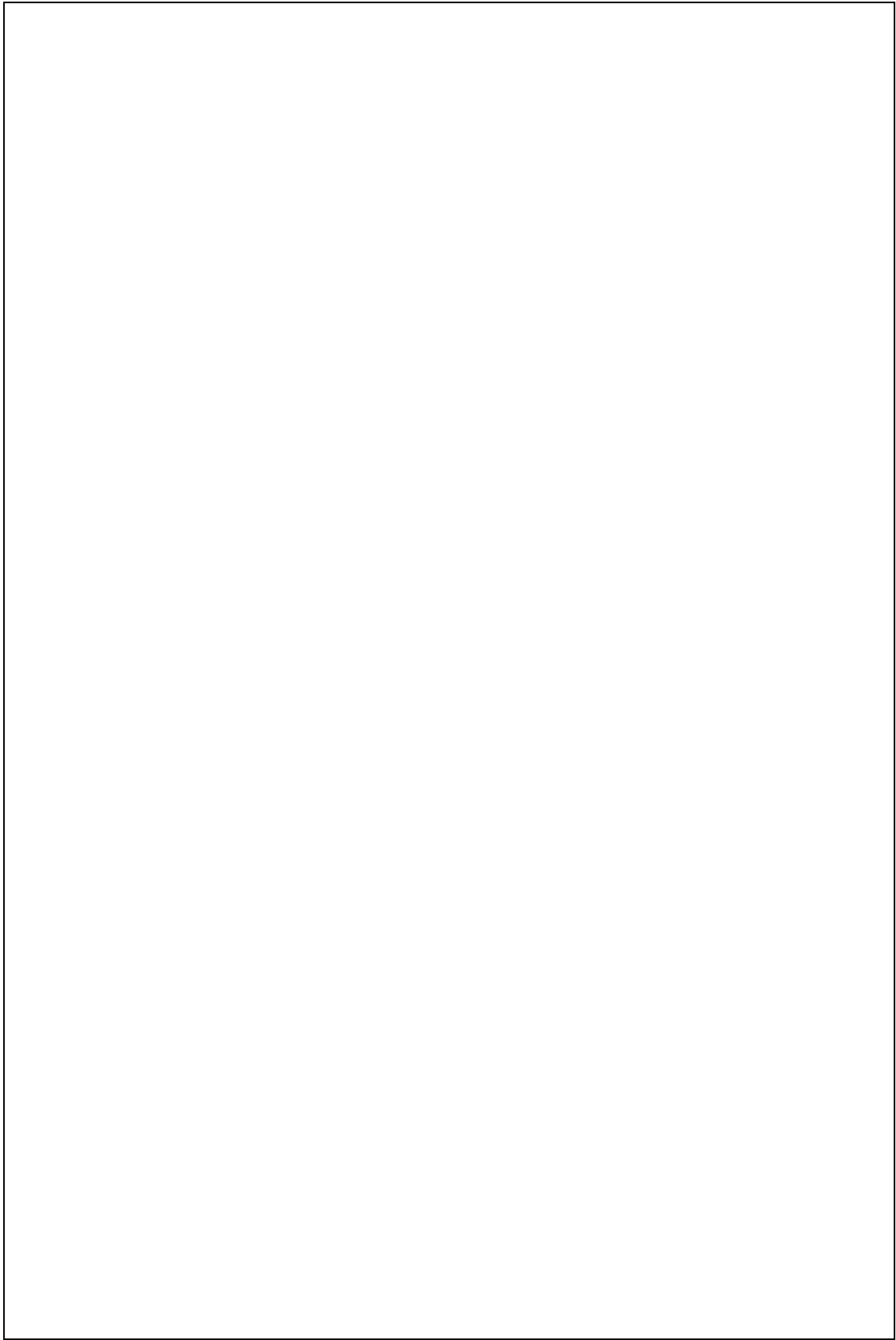
Kategória: magisterské štúdium

2014

VII. ročník ŠVOČ

Adam Csukás

2. ročník

Gréckokatolícky kostol v Jasine na Podkarpatskej Rusi¹

ČESTNÉ PREHLÁSENIE A SÚHLAS S PUBLIKÁCIOU PRÁCE

Prehlasujem, že som prácu predkladanú do VII. ročníka Študentskej vedeckej a odbornej činnosti (ŠVOČ) vypracoval samostatne s použitím literatúry a zdrojov v nej uvedených. Ďalej prehlasujem, že práca nebola ani ako celok, ani z podstatnej časti publikovaná, obhájená ako súčasť bakalárskej, diplomovej, rigoróznejšej alebo inej študentskej kvalifikačnej práce a nebola prihlásená do predchádzajúcich ročníkov ŠVOČ či inej súťaže.

Súhlasím s rozširovaním, rozmnožovaním a zverejňovaním elektronickej verzie tejto práce v neobmedzenom rozsahu pre účely jej publikácie a prezentácie PF UK.

V Prahe dňa 10. apríla 2014

Adam Csukás

POĎAKOVANIE

Na tomto mieste by som sa chcel poďakovať

pánovi *doc. Dr. Ing. Jánovi Gronskému, CSc.*

za rady, ktoré mi poskytol pri tvorbe tejto práce.

OBSAH

1 Úvod.....	7
2 Prehľad prameňov.....	9
3 Koblina a rokovina.....	12
4 Gréckokatolícke obyvateľstvo.....	16
5 Poprevratové pomery gréckokatolíckeho duchovenstva.....	19
6 Správa generála Hennocquea.....	21
7 Príprava textu zákona.....	23
7.1 Prvá fáza – do vydania vyhlášky.....	23
7.2 Druhá fáza – do uskutočnenia ankety.....	25
7.3 Tretia fáza – do prijatia zákona.....	28
8 Analýza prijatého zákona.....	31
9 Dopad prijatého zákona.....	35
10 Výsledky práce.....	37
11 Záver.....	39
12 Zoznam použitých prameňov.....	41
12.1 Použité skratky.....	41
12.2 Vydané pramene.....	42
12.3 Nevydané pramene.....	45
13 Poznámkový aparát.....	46
14 Prílohy	
14.1 Príloha č. 1 – Politická mapa Slovenska a Podkarpatskej Rusi (k 1. 7. 1928)	
14.2 Príloha č. 2 – Prehľad slovenských a podkarpatoruských okresov s väčším zastúpením gréckokatolíckeho obyvateľstva	
14.3 Príloha č. 3 – Prehľad obcí s najvyššou mierou zaťaženia koblinou a rokovinou gréckokatolíckeho obyvateľstva	
14.4 Príloha č. 4 – Návrh zákona Karla Sporu	
14.5 Príloha č. 5 – Originál zákona č. 290/1920 Sb. z. a n.	
14.6 Príloha č. 6 – Reverz (Prešovská eparchia)	
14.7 Príloha č. 7 – Reverz (Mukačevská eparchia)	

1 ÚVOD

Dignus est enim operarius mercede sua.
(Lk 10, 7)

Duchovenstvo to po materiálnej stránke nikdy nemalo ľahké.

Vášne gréckokatolíckeho obyvateľstva na Podkarpatskej Rusi a sčasti na východnom Slovensku v období Prvej republiky rozdúchavala – pochopiteľne, okrem iného – otázka koblíny a rokoviny. Tieto cirkevné dávky odvádzali veriaci svojim duchovným vo forme naturálií a povinnej práce.

Napriek oživenému záujmu historikov z Českej republiky, Slovenska i Ukrajiny¹ o dejiny Podkarpatskej Rusi stále cítim značné rezíduá v oblasti právnych dejín – československých i cirkevných. Preto som sa rozhodol touto prácou prispieť k poznaniu zanedbávanej oblasti našej právnej histórie a poukázať na zabudnutý právny problém, ktorý sa československá vláda podujala riešiť spôsobom dodnes platiacim ako výstraha pre každého kompetentného normotvorcu.

Cieľom tejto práce je podrobne popísať okolnosti vzniku zákona Revolučného Národného zhromaždenia č. 290/1920 Sb. z. a n. o zrušení koblíny a rokoviny a iných povinností na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku.

Nemenej zaujímavý je dopad tohto kratučkého právneho predpisu na životy stovák tisícov československých občanov – laikov i klerikov. Znalec pomerov Podkarpatskej Rusi Alexej Ilkovič píše: „[H]eslá, ktoré oznamovali zrušenie koblíny a rokoviny, ľud všade vítal s jasotom podobným tomu, s akým sa asi prijímala zvesť o zrušení nevoľníctva.“² Ako si však ukážeme, dôvod k oslavám nemal každý.

Táto práca sa hodlá zaoberať len obdobím do prijatia zákona. Dopad zákona len veľmi stručne popíšem v závere tejto práce. Pokúsim sa potvrdiť, resp. vyvrátiť príčinnú súvislosť medzi výškou koblíny a rokoviny a úspechom pravoslávneho hnutia.

Cieľ práce budem považovať za naplnený, ak sa mi podarí popísať aktuálny stav vedeckého bádania o koblíne a rokovine, ak pre účely pochopenia problematiky dostatočne popíšem situáciu gréckokatolíckeho obyvateľstva na sledovanom území po začlenení Podkarpatskej Rusi do Československa a ak čo možno najdetailnejšie popíšem proces vzniku zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. s ohľadom na históriu sledovaného právneho inštitútu.

Keďže historické pozadie zrušenia koblíny a rokoviny je málo jasné, nemôžem sa opierať len o použitie priamej historickej metódy. Preto vždy, keď to bude nutné na dosiahnutie stanovených cieľov, pristúpim k aplikácii rozličných nepriamych metód. Za dôležitú považujem filolo-

¹ HARNA, Josef, *Česká a slovenská historiografie o Podkarpatské Rusi*, in: GONĚC, Vladimír (ed.), *Podkarpatská Rus v dějinách Československa: 1918–1939*, Brno, 1997, s. 13.

² Citované podľa ŠVORC, Peter, *Zakletá zem: Podkarpatská Rus 1918–1946*, Praha, 2007, s. 128.

gickú metódu, pomocou ktorej sa pokúsim poodhaliť pôvod skúmaných termínov – kobliny a rokoviny – a poukázať na nejednoznačnosť používania týchto dvoch pojmov. Geografickou metódou sa pokúsim stanoviť hranice oblasti, kde v sledovanom období žilo početné gréckokatolícke obyvateľstvo a ktorého sa skúmaná problematika týkala najviac. S použitím tejto metódy úzko súvisí ďalšia nepriama metóda, ktorou je metóda štatistická. Tú sa vzhľadom k jej relatívne veľkej spoľahlivosti pokúsim používať čo najviac. Podrobnosti o presnom použití týchto metód uvádzam na príslušných miestach.

Citované cudzojazyčné texty prekladám podľa účelnosti.

V koncových poznámkach označovanými rímskymi číslicami uvádzam výhradne citácie archívnych prameňov, arabské číslice naopak odkazujú na poznámky pod čiarou, v ktorých uvádzam bibliografické odkazy na publikované pramene a rôzne komentáre k samotnému textu práce.

2 PREHĽAD PRAMEŇOV

Priamo k otázke koblíny a rokovíny nachádzame len málo odborných právnických textov. Ide predovšetkým o článok Michala Slávika *Koblína a rokovina*,³ v ktorom sa venuje najmä rozboru zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. Ďalej uvádza svoj výklad zákona, ktorý vydal v podobe obežníku ako zemplínsky župan. Na záver v ôsmich bodoch vypočítava svoje požiadavky *de lege ferenda* na definitívnu úpravu koblíny a rokovíny.

Na danú tému nachádzame ďalšie dva články v *Ročenke Československej republiky*. Prvý s názvom *Rokovina a koblína na Podkarp. Rusi a na Slovensku (vých.)* v stručnosti popisuje, čo je koblína a rokovina, pričom vychádza z etymologického výkladu uvedenom vo vyššie citovanom článku Michala Slávika.⁴ Druhý článok autora Tomáša Kudláčka *Likvidácia koblíny a rokovíny na Slovensku a v Podk. Rusi* je vlastne rozšírením článku predchádzajúceho, pričom v ňom nájdeme i aktuálne informácie o príprave opatrení na definitívnu likvidáciu koblíny a rokovíny.⁵

V *Slovníku veřejného práva československého* nachádzame heslo *Koblíny (rokovíny)*, avšak toto heslo oproti predchádzajúcim článkom neprináša nič nového, v závere sa na citovanú literatúru výslovne odvoláva.⁶ Aspoň symbolické heslo *Rokovina* nachádzame v *Dodatkoch k veľkému Ottovmu slovníku naučnému*.⁷

Samostatnú stať venuje koblíne a rokovíne vo svojej učebnici *Dejiny československého štátu a práva (1918–1945)* kolektív autorov z Právnickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne.⁸

Zmienky o skúmanom probléme nachádzame v takmer každej publikácii, ktorá sa zaoberá problematikou Podkarpatskej Rusi. Ide napr. o kritické stanovisko gréckokatolíckeho kňaza a verejného činiteľa Augustina Vološina,⁹ zmienku Václava Müllera,¹⁰ poznámku Vratislava Buška,¹¹ či krátky komentár k zákonu č. 290/1920 Sb. z. a n. v rozsiahlom kompendiu *Československé cirkevné zákony*.¹² V súvislosti s reálnymi bremenami sa o koblíne a rokovíne vo svojom klasic-

³SLÁVIK, Michal, *Koblína a rokovina*, in: *Právny obzor*, Bratislava, 1926, s. 268–271.

⁴*Rokovina a koblína na Podkarp. Rusi a na Slovensku (vých.)*, in: *Ročenka Československej republiky*, Praha, 1927, s. 272–273.

⁵KUDLÁČEK, Tomáš, *Rokovina a koblína na Podkarp. Rusi a na Slovensku (vých.)*, in: *Ročenka Československej republiky*, Praha, 1930, s. 224–225.

⁶JOACHIM, Václav, *Koblíny (rokovíny)*, in: HÁCHA, Emil, HOETZEL, Jiří, WEYR, František, LAŠTOVKA, Karel (eds.), *Slovník veřejného práva československého: II. svazek*, Brno, 1932, s. 204–206.

⁷*Ottův slovník naučný nové doby: Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Díl pátý svazek první. Praha–Rom, Praha, 2002, s. 695.*

⁸KADLECOVÁ, Marta (ed.), *Dejiny Československého štátu a práva (1918–1945)*, Brno, 1992, s. 71.

⁹VOLOŠIN, Augustin, *Řecko-katolická církev v Podkarpatské Rusi*, in: CHMELÁŘ, Josef, KLÍMA, Stanislav, NEČAS, Jaromír (eds.), *Podkarpatská Rus: Obraz poměrů přírodních, hospodářských, politických, církevních, jazykových a osvětových*, Praha, 1923, s. 112.

¹⁰MÜLLER, Václav, *Náboženské poměry v Československé republice*, Praha, 1925, s. 47–48.

¹¹BUŠEK, Vratislav, *Poměr státu k církvím v ČSR*, in: *Československá vlastivěda: Díl V. Stát*, Praha, 1931, s. 333.

¹²BUŠEK, Vratislav, HENDRYCH, Jaroslav, LAŠTOVKA, Karel, MÜLLER, Václav, *Československé církevní zákony: II. díl*, Praha, 1931, s. 1559–1561.

kom diele *Nástin súkromého práva platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi* zmieňujú Vladimír Fajnor a Adolf Zátarecký.¹³

Po druhej svetovej vojne československí historici o Podkarpatskej Rusi z politických dôvodov prakticky nepíšu. V českom preklade článku sovietskej autorky I. N. Melnikovovej však nachádzame zmienku o zákone č. 290/1920 Sb. z. a n., i keď ideologicky skreslenú.¹⁴

Z novej literatúry telegraficky o koblíne a rokovine pojednáva v súvislosti s pravoslávnyim hnutím napr. Peter Švorc,¹⁵ Pavel Marek¹⁶ či vo svojej chronológii dejín Podkarpatskej Rusi Ivan Pop.¹⁷ V reprezentatívnom anglicky písanom diele *Encyklopédia rusínskej histórie a kultúry* editovanom Paulom Robertom Magocsim a Ivanom Popom nachádzame dve samostatné, avšak veľmi krátke heslá – *Koblína*¹⁸ a *Rokovina*.¹⁹ V práci Jozefa Horňáčka *Konfesné právo upravujúce postavenie gréckokatolíckej cirkvi na území Slovenska po roku 1918* nachádzame o koblíne a rokovine len dve zmienky.²⁰ Komplexne o koblíne a rokovine pojednáva v súvislosti so životom a dielom Mikuláša Russnáka Jaroslav Coranič.²¹ V širších súvislostiach, avšak opäť len v krátkosti o koblíne a rokovine pojednáva Peter Švorc vo svojej zásadnej práci *Zakliata krajina: Podkarpatská Rus 1918–1946*.²²

Je však nutné podotknúť, že vychádzajúc z vyššie uvedených zdrojov nemožno zostaviť prácu, ktorá by napĺňala vytýčené ciele. Drvivá väčšina týchto zmienok je natoľko stručných, že ich sotva môžeme použiť čo i len na podporu svojich tvrdení. Pre ilustráciu uvádzame zmienku o koblíne a rokovine z pera odborníka na slovo vzatého – Vratislava Buška:

„Jednou z hlavních příčin nepokojů církevních na Podkarpatské Rusi po převratu byla otázka koblíny a rokoviny, naturálních to dávek a prací, ke kterým byli uniáti odedávna svým farářům povinni. Tyto povinnosti, vždy velmi špatně plněné, za války světové přestaly býti plněny vůbec. Roku 1920 vláda čsl. koblínu a rokovinu ukvapeně slíbila zrušiti zákonem č. 290/1920, aniž upravila její náhradu. Duchovenstvo uniátské, odkázané jenom na příspěvky svých věřících, se ocitlo ve velké chudobě, protože věřící považovali koblínu a rokovinu již za zrušenou a odpírali platiti i každou

¹³ FAJNOR, Vladimír, ZÁTARECKÝ, Adolf, *Nástin súkromého práva platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*, Bratislava, 1924, s. 184.

¹⁴ MELNIKOVOVÁ, I. N., *Nastolení diktatury české imperialistické buržoasie na Zakarpatské Ukrajině v letech 1919–1920*, in: *Sovětská věda: Historie*, č. 1/1953, Praha, s. 80.

¹⁵ ŠVORC, Peter, *Začlenenie Podkarpatskej Rusi do ČSR (1918–1920)*, in: GONĚC, Vladimír (ed.), *Podkarpatská Rus v dějinách Československa: 1918–1939*, Brno, 1997, s. 41.

¹⁶ MAREK, Pavel, BUREHA, Volodymyr, *Pravoslavní v Československu v letech 1918–1953*, Brno, 2008, s. 289.

¹⁷ POP, Ivan, *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*, Praha, 2005, s. 308.

¹⁸ MAGOCSI, Paul Robert, POP, Ivan, *Encyclopedia of Rusyn history and culture*, Buffalo, 2002, s. 239.

¹⁹ *Ibid.*, s. 417.

²⁰ HORŇÁČEK, Jozef, *Konfesné právo upravujúce postavenie gréckokatolíckej cirkvi na území Slovenska po roku 1918*, Bratislava, 2011, s. 50–51, 68.

²¹ CORANIČ, Jaroslav, *Život a pôsobenie Mikuláša Russnáka*, in: SLODIČKA, Andrej, *Život a dielo Mikuláša Russnáka (1878–1954) v kontexte ekumenizmu*, Prešov, 2011, s. 25–26.

²² ŠVORC, Peter, *Zakletá zem: Podkarpatská Rus 1918–1946*, Praha, 2007, s. 127–128.

náhradu za ni. Otázka koblíny a rokoviny se poněkud uklidnila úpravou kongruy a vláda se odhodlala přispěti určitou částkou k jednorázovému výkupu koblíny a rokoviny, jakmile dosáhne za to od veškerého oprávněného kléru zřeknutí se nároků na ně.“²³

O uhorskom právnom inštitúte zvanom ložné, z ktorého sa koblina a rokovina vyvinula, však, našťastie, nachádzame omnoho väčší počet kvalitných vedeckých pojednaní. V tejto práci vychádzame predovšetkým z diela špičkového maďarského právneho historika a kanonistu Ákosa Timona *Ložné v Uhorsku*,²⁴ ktoré nezostalo bez pozornosti ani v českých právnohistorických kruhoch.²⁵ Ákos Timon sa vo svojej rozsiahlej práci zaoberá predovšetkým históriou ložného, pričom zo získaných poznatkov vyvodzuje komplexné teoretické závery, ktoré vo svojej judikatúre prijala i Uhorská kráľovská kúria²⁶ a sprostredkovane aj československý Najvyšší správny súd, ktorý o ložnom deväťkrát judikoval.²⁷

Unikátny historický prehľad inštitútov majetkového práva katolíckej cirkvi uvádza Antonín Brychta vo svojom vrcholnom diele *O cirkevnom imaní a jeho správe*.²⁸

Archívne pramene, z ktorých táto práca čerpá v najväčšej miere, nachádzame predovšetkým vo fondoch *Predsedníctvo ministerskej rady, Ministerstvo školstva a národnej osvety a Ministerstvo unifikácií* (všetky sú deponované v Národnom archíve Českej republiky). Detailné informácie o definitívnej likvidácii koblíny a rokoviny nájdeme vo fonde *Referát Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave* (Slovenský národný archív). Doplnkové informácie čerpáme z fondov *Kancelária prezidenta republiky* (Archív Kancelárie prezidenta republiky) a *Tomáš Garrigue Masaryk* (Archív Masarykovho ústavu Akadémie vied Českej republiky).

Špecifickým prameňom sú užhorodské *Úradné noviny*, ktoré však citujeme len zriedka. Poskytujú však podrobný prehľad o aktivitách Civilnej správy Podkarpatskej Rusi.

²³ BUŠEK, Vratislav, cit. d., s. 333.

²⁴ TIMON, Ákos, *A párbér Magyarországon*, Budapest, 1885.

²⁵ KADLEC, Karel, *Timon Ákos, A párbér Magyarországon*, in: *Sborník věd právních a státních*, Praha, 1909, s. 325–328. Recenzia na 2. rozšírené a doplnené vydanie vydané v Budapešti v roku 1908. Karel Kadlec záverom svojej recenzie uvádza: „Přáli bychom si úpřimně, aby i literatura česká dočkala se brzo díla, které by se historicky zabývalo podobnými otázkami jako kniha Timonova.“

²⁶ P. R. č. 31/1885. *Autentické znenie*: GRECSÁK, Károly (ed.), *Magyar döntvénytár: I. kötet*, Budapest, 1904, s. 34–35. *Slovenský preklad*: FAJNOR, Vladimír, ZÁTURECKÝ, Adolf (eds.), *Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28/X. 1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromého platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*, Bratislava, 1927, s. 171–173.

²⁷ Výpočet príslušných judikátov uvádzame v nasledujúcej kapitole. Prácu s Bohuslavovou zbierkou, touto klenotnicou československej judikatúry, však značne sťažuje jej ťažká dostupnosť a neexistencia generálneho registra.

²⁸ BRYCHTA, Antonín, *O jmění církevním a jeho správě*, Hradec Králové, 1910.

3 KOBLINA A ROKOVINA

Úvodom tohto pojednania si najprv musíme osvetliť historický pôvod kobliny a rokoviny.

Predovšetkým si treba uvedomiť, že koblina a rokovina je slovanský názov pre inštitút uhorského práva zvaný ložné.²⁹

O majetku katolíckej cirkvi za najstarších dôb Antonín Brychta uvádza:

„Jakkoli měla církev již za nejstarších dob jmění nemovité, byl přece majetek ten skrovný, jak toho tehdejší stav církve a neutěšené poměry s sebou přinášely. Majetek církve byl tehdy hlavně movitý. Řídíce se jednak rozkazem božím ve Starém zákoně prohlášeným, jednak nařízením Kristovým a apoštolským, přinášeli již první křesťané rozličné dary peněžité a záhy též prvotiny z úrody zemske, kromě toho odváděli desátky a různé dary, ke konání mešní oběti a výživě duchovenstva potřebné, jež tvořily během času, když se více ustálily a rozmnožily, značnou část příjmů církevních.“³⁰

Okrem nehnuteľného majetku cirkvi teda v najstarších dobách odlišujeme prvotiny (*primitiæ*),³¹ milodary veriacich (*oblaciones*)³² a desiatok (*decimæ*).³³ Tieto dávky odvádzali veriaci svojim duchovným za účelom ich zaopatrenia. Ložné sa historicky vyvinulo z oblácií.³⁴

Ákos Timon odôvodňuje právnu záväznosť oblácií nasledovne:

„Oblácie majú len jeden povinnosťný dôvod, a to potrebu zaopatrenia duchovného; zvyk sám o sebe právne záväzný byť nemôže. Podľa prevládajúceho názoru sa oblácie ako dobrovoľné právne jednanie, ktoré nie sú právne záväzné, môžu premeniť na právnu obyčaj len vtedy, ak sa znovu sa opakujúca oblácia deje s vedomím povinnosti. Ale podľa prameňov sa toto vedomie považuje za prítomné len vtedy, ak oblácia slúži účelu zaopatrenia duchovného, ako odmena za neprestajne plnené duchovné úkony; iný cieľ oblácií vedomie právnej záväznosti nezakladá. Takto pri záväzných obláciách – prestáciách – zaopatrenie chudobných ako druhý hlavný cieľ zaniká. Akokoľvek často ponúkame chudobným oblácie, právne uplatniteľný nárok na ne vzniknúť nemôže.“³⁵

²⁹ Maďarským ekvivalentom je *párbér* [maď. *pár* – (v tomto zmysle manželský) pár, *bér* – daň] či *ágybér* (maď. *ágy* – lôžko, posteľ). Latinským ekvivalentom je *lecticale* (lat. *lectus* – lôžko, posteľ).

³⁰ BRYCHTA, Antonín, cit. d., s. 321.

³¹ Prvotinami sa tieto dávky nazývali preto, lebo boli prvými plodmi úrody v danom roku (Nm 18, 13).

³² lat. *oblatio* – milodar. Cf. ERDŐ, Péter, BERTALAN, Gábor, SZALAY, László, *Latin-magyar-szlovák egyház-jogi kisszótár/Latinský-maďarský-slovenský malý slovník kánonického práva (sic)*, Budapešť, 1997, s. 58.

³³ BRYCHTA, Antonín, cit. d., s. 322.

³⁴ TIMON, Ákos, cit. d., s. 1.

³⁵ *Ibid.*, s. 14–15. Preložené z maďarčiny do slovenčiny.

Ložné, ktoré sa vyvinulo z oblácií, má teda svoj právny základ v existencii právnej obyčaje a nie v božskom práve. Príkaz božského práva (*robotník si zaslúži svoju mzdu*, Lk 10, 7) len spôsobil premenu nevynútiteľných oblácií na právne záväzné prestácie.³⁶

Definičné znaky ložného sú:

1. ložné je trvalá, každoročne poskytovaná dávka, ktorá sa plní duchovnému bez poskytovania protislužby,^{37, 38}
2. ložné je založené na farskom zväzku – verejnoprávnom vzťahu medzi každým farníkom a jeho farnosťou,³⁹
3. ložné je verejnoprávny záväzok, ktorého právnym základom môže byť
 - a. právna obyčaj (*laudabilis consuetudo*),
 - b. kánonická vizitácia (*visitatio canonica*),
 - c. úradne schválená oferta ložného,
 - d. vrchnostenské ustanovenie;⁴⁰
4. ložné slúži výhradne na zaopatrenie duchovného,
5. ložné má voči ostatným príjmom duchovného doplnkovú (subsidiárnu) povahu.^{41, 42}

Obsahom ložného bolo plnenie naturálnych dávok najrôznejšieho druhu (obilie, drevo, hrozno, syr apod.). Tí, ktorí nemohli prispieť týmito komoditami, poskytovali duchovnému robotu. Ložné sa tak stalo po roku 1848 anachronizmom,⁴³ zastaraným semifeudálnym systémom cirkevných poplatkov.⁴⁴

Po objasnení vzniku ložného a jeho definičných znakov prejdeme k základnému vymedzeniu pojmov *koblina* a *rokovina*. Správnosť používania týchto termínov je natoľko nejasná, že dokonale vystihuje pomery na Podkarpatskej Rusi po jej začlenení do Československej republiky.

Prakticky každý súčasný autor, ktorý sa k tejto problematike vyjadruje, používa tieto dva navzájom súvisiace pojmy trochu inak. Napr. Paul Robert Magocsi a Ivan Pop definujú koblínu ako naturálnu dávku odvádzanú osadníkmi cirkvi⁴⁵ a rokovinu ako povinnosti vo forme roboty

³⁶ lat. *præstatio* – dávka. Cf. ERDŐ, Péter, BERTALAN, Gábor, SZALAY, László, cit. d., s. 70.

³⁷ TIMON, Ákos, cit. d., s. 341.

³⁸ Toto je základný rozdiel medzi ložným a štolným. K pojmu *štolné* cf. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Slovník církevního práva*, Praha, 2011, s. 128.

³⁹ Ložným teda nie je povinnosť politickej obce vyživovať miestneho duchovného – avertované ložné (maď. *avertált párbér*), pretože táto povinnosť spočíva na základe súkromnoprávnom (zmluve), nie na verejnoprávnom.

⁴⁰ TIMON, Ákos, cit. d., s. 342.

⁴¹ Ložné preto nenachádzame vo všetkých farnostiach, ale len v tých, kde ostatné príjmy duchovného nevystačia na jeho dostatočné zaopatrenie.

⁴² Ibid., s. 343.

⁴³ Ibid., s. 364.

⁴⁴ VASIL, Cyril, *Kánonické pramene byzantsko-slovanskej katolíckej cirkvi v Mukačevskej a Prešovskej eparchii v porovnaní s Kódexom kánonov východných cirkví*, Trnava, 2000, s. 63.

⁴⁵ MAGOCSI, Paul Robert, POP, Ivan, cit. d., s. 239.

a služieb.⁴⁶ Rovnako chápe koblinu a rokovinu aj Jozef Horňáček.⁴⁷ Rozdielne však pojmy definuje Jaroslav Coranič. Koblina sa podľa jeho poňatia odvádza vo forme sýpky podľa určitej miery (*kobel*), zatiaľ čo rokovina podľa neho predstavuje ročný výnos zo žatvy.⁴⁸ Oba termíny teda chápe ako synonymá.

Neistota v používaní týchto označení však v minulosti neobišla ani úradníkov pôsobiacich na najvyšších správnych úradoch a v Civilnej správe Podkarpatskej Rusi. Po istej dobe sa však vytvoril úzus, ku ktorému sa po zvážení etymologických argumentov prikláňame aj my a tieto pojmy používame vždy rovnakým spôsobom.

Koblinou v tejto práci označujeme súhrn naturálnych dávok, ktoré každoročne museli odvádzať gréckokatolícki veriaci svojim duchovným. Pôvod slova nie je celkom známy. Väčšinou sa odvodzuje od dutej miery zvanej *koblik*, ktorá je ekvivalentom 100 kg zrna.⁴⁹

Rokovinou v tejto práci označujeme súhrn robôt a služieb, ktoré museli každoročne gréckokatolícki veriaci poskytovať svojim duchovným. Pomenovanie pochádza pravdepodobne zo slova *rok*, keďže dávka bola stanovená za obdobie práve jedného roka.

Presná miera a akosť kobliny a rokoviny bola zisťovaná počas kanonických vizitácií až od začiatku 19. storočia.⁵⁰ Stanovisko miestodržiteľského účtovného úradu z 20. júna 1828 potvrdilo gréckokatolíckym duchovným inkardinovaným do Mukačevskej eparchie právo vyberať ložné – preto sa s vizitáciami začalo neskôr, než v cirkvi latinskej.⁵⁰

Z vyššie uvedeného vyplýva, že koblina a rokovina sú vlastne len akýmiś podzložkami ložného – určite to platilo do roku 1918, kedy došlo k recepcii uhorského právneho poriadku do právneho poriadku novovzniknutej Československej republiky.

Zásahom štátnej moci však v roku 1920 vydaním zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. o zrušení kobliny a rokoviny a iných povinností na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku dochádza k secesii kobliny a rokoviny od recipovaného uhorského právneho inštitútu ložného. Koblina a rokovina sa tak stáva novým inštitútom československého práva, i keď má korene v rovnakom právnom základe ako ložné. Okamihom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa ďalšie cesty ložného – tentoraz už v užšom zmysle – a kobliny a rokoviny definitívne rozchádzajú.

Toto tvrdenie môžeme podprieť judikatúrou Najvyššieho správneho súdu ČSR a Najvyššieho súdu ČSR, ktorá sa štiepi na judikáty o ložnom a na judikáty o kobline a rokovine.⁵¹

Zatiaľ, čo Najvyšší správny súd sa v deviatich judikátoch o ložnom podrobnou argumentáciou snaží adaptovať existujúce procesné pravidlá recipované z uhorského práva na značne

⁴⁶ Ibid., s. 417.

⁴⁷ HORŇÁČEK, Jozef, cit. d., s. 50.

⁴⁸ CORANIČ, Jaroslav, cit. d., s. 25.

⁴⁹ MAGOCSI, Paul Robert, POP, Ivan, cit. d., s. 239.

⁵⁰ TIMON, Ákos, cit. d., s. 74 (príl.).

⁵¹ *Ložné*: Boh. adm. 753/1921, Boh. adm. 1637/1922, Boh. adm. 5924/1926, Boh. adm. 6614/1927, Boh. adm. 9263/1931, Boh. adm. 9554/1931, Boh. adm. 9565/1931, Boh. adm. 10236/1932 a Boh. adm. 10997/1934. *Koblina a rokovina*: Vážný obč. 9983/1930, Boh. adm. 12508/1936.

odlišný systém recipovaného rakúskeho správneho súdnictva, o kobline a rokovine vydáva len jeden judikát, v ktorom vykladá ustanovenie vykonávacieho nariadenia ku kongruovému zákonu. Najvyšší súd vo svojom jedinom rozhodnutí, ktoré v danej veci vyniesol, odmieta možnosť domáhať sa na československom štáte náhrady škody vzniknutej pri nevyvození kobliny a rokoviny správnymi úradmi.

4 GRÉCKOKATOLÍCKE OBYVATEĽSTVO

V tejto práci venujeme pozornosť predovšetkým kobline a rokvine, ktorú odvádzali svojim duchovným gréckokatolícki veriaci.⁵² O súvislosti s ložným poskytovaným príslušníkmi iných cirkví pôsobiacich na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi sa opäť zmienime na príslušnom mieste.

Je preto potrebné aspoň približne určiť, na aký počet gréckokatolíkov zákonná úprava, ktorú sledujeme, dopadala. Pre tieto účely sme vypracovali tabuľku, ktorá tvorí prílohu č. 2. Zobrazuje počet gréckokatolíckych veriach v slúžnovských, resp. politických okresoch, kde ich podľa aspoň jedného zo sčítaní ľudu, ktoré sa konali v rokoch 1910, 1921 a 1930 žilo aspoň 300. Vzhľadom k tomu, že v rokoch 1910–1930 došlo k značným zmenám v územiach jednotlivých okresov, zobrazujeme v tabuľke aj tieto zmeny, pričom poukazujeme na príslušnú legislatívu, ktorá ich vyvolala.⁵³

V štatistike z roku 1910 uvádzame maďarský názov okresu, ktorý na rozdiel od neskorších československých štatistík neobsahuje vždy názov sídla okresu. Pri sčítaniach ľudu v rokoch 1921 a 1930 uvádzame v prípade okresov nachádzajúcich sa na území Slovenska súčasný oficiálny názov.⁵⁴ V prípade okresov nachádzajúcich sa na území Podkarpatskej Rusi uvádzame vždy ten názov, ktorý bol použitý v origináli skúmanej štatistiky.⁵⁵

Z vypracovanej tabuľky dovádzame, že gréckokatolícke obyvateľstvo sledovaných okresov tvorilo v roku 1921 v súhrne 99,83 % všetkého gréckokatolíckeho obyvateľstva žijúceho na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi.⁵⁶ V roku 1930 tvorilo v súhrne gréckokatolícke obyvateľstvo sledovaných okresov v dôsledku zvýšenej vnútroštátnej mobility len 99,01 % všetkého

⁵² Na tomto mieste je vhodné poznamenať, že označenie *gréckokatolícka cirkev* je skratkovité. Správne pomenovanie je *katolícka východná cirkev byzantského obradu*. Vzhľadom k zaužívanému úzu však budeme naďalej používať termín *gréckokatolícka cirkev* a *gréckokatolícki veriaci*.

⁵³ Isté komplikácie spôsobila skutočnosť, že nie každý pôvodný okres bol s okresom-nástupcom zlúčený. Často dochádzalo k tomu, že pri územných zmenách bol okres rozdelený medzi dva či dokonca viac okresov (napr. slúžnovský okres Kosino bol rozdelený na tri časti, ktoré pripadli okolitým okresom). V prípade, že bol okres rozdelený medzi ďalšie okresy relatívne rovnomerne, v tabuľke ho zobrazujeme ako súčasť vždy len jedného okresu-nástupcu, a to po zvážení nasledujúcich okolností:

1. ktorému okresu pripadla väčšina obcí,
2. ktorému okresu pripadla väčšina notárskych obvodov,
3. do ktorého okresu bolo pričlenené správne centrum rozdeleného okresu.

Na tento spôsob uvádzania rozdelených okresov v tabuľke upozorňujeme z toho dôvodu, že počty obyvateľov a veriach nemusia vždy celkom presne zobrazovať rovnaké územie.

⁵⁴ K tomuto anachronizmu pristupujeme z dôvodu prehľadnosti. Spravidla ide len o drobné úpravy, napr. namiesto *Kráľovský Chlumec* uvádzame *Kráľovský Chlmec* alebo namiesto *Moldava* uvádzame *Moldava nad Bodvou*.

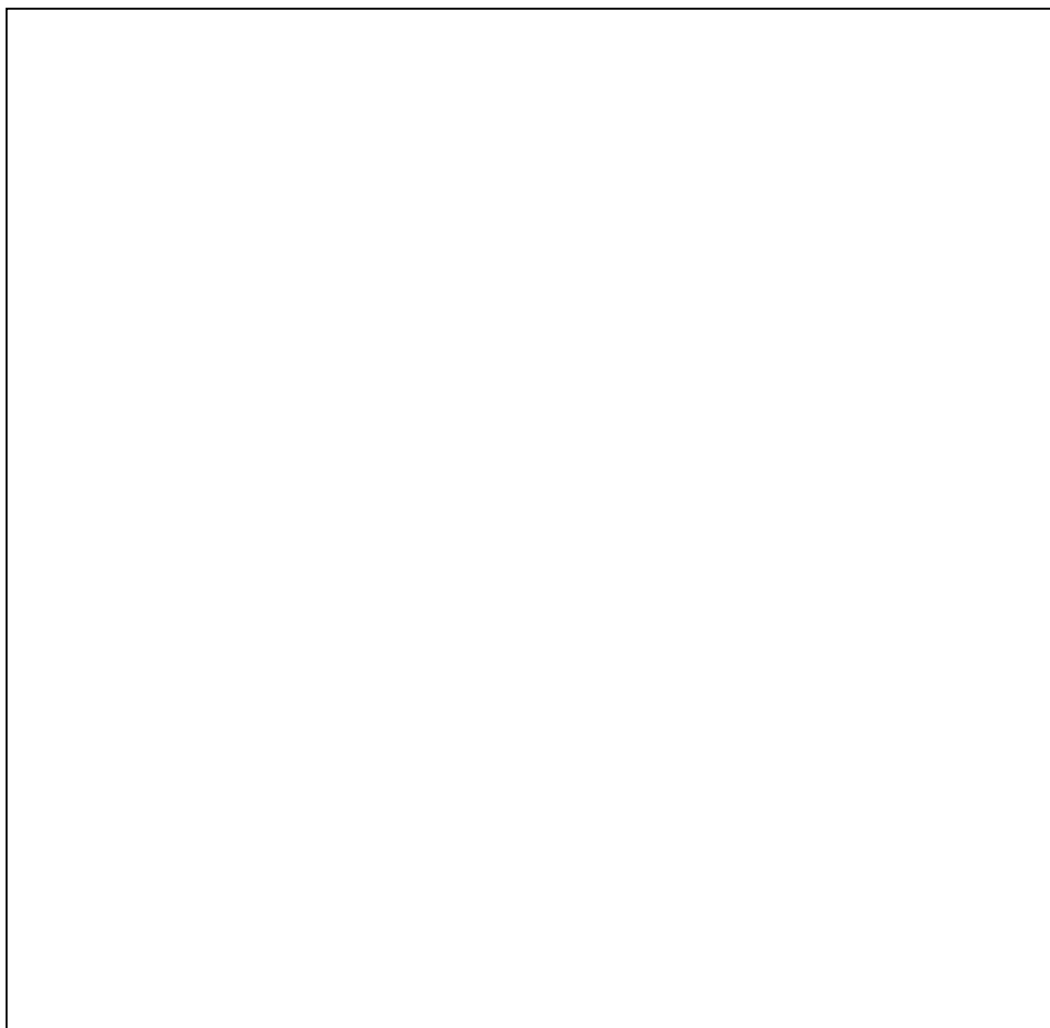
⁵⁵ K tomuto odlišnému riešeniu pristupujeme z toho dôvodu, že zmeny v používaných názvoch odrážajú charakteristický vývoj myslenia miestneho československého úradníctva.

⁵⁶ Vypočítané podľa štatistiky uvedenej v prílohe a podľa údajov uvedených in *Statistická príručka republiky Československé, II. díl*, Praha, 1925, s. 379.

gréckokatolíckeho obyvateľstva žijúceho na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi.⁵⁷ Na základe týchto záverov hodnotíme vypracovanú štatistiku ako dostatočne vypovedajúcu o rozmiestnení gréckokatolíckeho obyvateľstva na nami sledovanom území.

V prílohe č. 1 uvádzame politickú mapu Slovenska a Podkarpatskej Rusi, ktorá zachytáva stav rozdelenia okresov k 1. 7. 1928.

Táto stať by nebola kompletná bez zmienky o organizácii gréckokatolíckej cirkvi. Celé územie Československej republiky bolo (s výnimkou ôsmich farností)⁵⁸ rozdelené do dvoch eparchií⁵⁹: prešovskej a mukačevskej (so sídlom biskupa v Užhorode).

Organizácia gréckokatolíckej cirkvi v Československu⁶⁰

⁵⁷ Vypočítané podľa štatistiky uvedenej v prílohe a podľa údajov uvedených in *Československá statistika: Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930, I. díl*, Praha, 1934, sv. 98, s. 102.

⁵⁸ Tento stav pretrvával až do roku 1937, kedy bola vydaná pápežská bula *Ad ecclesiastici regiminis incrementum*, na základe ktorej boli hranice oboch gréckokatolíckych eparchií zosúladené so štátnymi hranicami Československej republiky. Podrobnosti aj nová cirkevná mapa in KOP, František, *Modus vivendi*, Praha, 1937.

⁵⁹ V tejto práci používame na označenie gréckokatolíckej partikulárnej cirkvi v súlade s terminológiou Kódexu kánonov východných cirkví (*Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, CCEO) termín *eparchia* (ekvivalent pre latinskú cirkev je *diecéza*).

Správcami Prešovskej eparchie boli v medzivojnovom období biskup Štefan Novák (1913–1918), apoštolskí administrátori Mikuláš Russnák (1918–1922) a Dionýz Nyáradi (1922–1926) a biskup Pavel Gojdič (od roku 1926).⁶¹ Mukačevskými eparchiálnymi biskupmi boli Antonín Papp (1912–1924),⁶² Peter Gebey (1924–1931)⁶³ a Alexander Stoika (1932–1943).⁶⁴

⁶⁰ BOHÁČ, Zdeněk, *Atlas církevních dějin českých zemí 1918–1999*, Kostelní Vydří, 1999, list 3. Výrez s upravenou legendou. Dostupné len v tlačenej verzii tejto práce.

⁶¹ MAGOCSI, Paul Robert, POP, Ivan, cit. d., s. 149.

⁶² *Ibid.*, s. 374–375.

⁶³ *Ibid.*, s. 129.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 478.

5 POPREVRATOVÉ POMERY GRÉCKOKATOLÍCKEHO DUCHOVENSTVA

Žiadna norma medzinárodného ani vnútroštátneho práva nestanovuje dátum pripojenia Podkarpatskej Rusi k Československej republike. Podkarpatská Rus bola však už koncom júna 1919 fakticky vnímaná ako súčasť Československa aj na medzinárodnom poli.⁶⁵

Malá Saintgermainská zmluva podpísaná dňa 10. septembra 1919 v Saint Germain-en-Laye medzi spojeneckými mocnosťami a Československom⁶⁶ pripojenie Podkarpatskej Rusi k Československu len konštatuje. V dôsledku podpisu tejto zmluvy sa však na území Podkarpatskej Rusi konalo niekoľko manifestácií.

Napr. dňa 14. septembra 1919 sa v Dovhom zišlo ľudové zhromaždenie, ktoré jednomyseľne prijalo prehlásenie, v ktorom srdečne pozdravuje prezidenta Masaryka. Ďalej sa v ňom uvádza: „[Bod] 8. *Domáhame sa skorého odstránenia hanebných stredovekých poplatkov »kobliny« a »rokoviny.*“⁶⁷

Najstaršie dochované zmienky, ktoré dosvedčujú vôľu riešiť problém kobliny a rokoviny dní na Podkarpatskej Rusi nachádzame priamo vo vlastných poznámkach prezidenta republiky Tomáša Garrigua Masaryka. Sú datované 8. októbra 1919 a zachytávajú najdôležitejšie body porady, ktorú viedol s rusínskou deputáciou,⁶⁷ ktorá ho navštívila 2. a 3. októbra 1919. T. G. Masaryk označil tento protokol slovami „*naprosto důvěrné*“. Príslušné dva body poznámok pre dôležitosť citujeme doslovne:

„11. Užhorodské biskupství nedostává teď platu a je bez důchodu. Stejně prešovské. Vláda musí tu odpomoci.

12. Duchovenstvo zdá se je zbytečně rozčilováno agitací proti rokovině a poplatkům. Vláda at' prohlásí, že tyto zastaralé dávky budou zrušeny, ale za slušné relutum.“⁶⁸

⁶⁵ KALOUSEK, Vratislav, *Kdy nabývaly platnosti československé zákony na Podkarpatské Rusi?*, in: HOETZEL, Jiří (ed.), *Pocta k 60. narozeninám Dr. Emila Háchy*, Bratislava, 1932, s. 317.

⁶⁶ Publikovaná pod č. 508/1921 Sb. z. a n.

⁶⁷ K vtedajšej audienčnej turistike (nielen) obyvateľov Podkarpatskej Rusi uvádzame oznam KPR publikovaný in *Úřední noviny Civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě*, č. 4/1922, Užhorod, s. 2–3.

„Do Prahy dostavilo se v poslední době několik deputací z Podkarpatské Rusi, které žádaly, aby byly přijaty panem presidentem republiky v audienci. S poukazem na dlouhou vykonanou cestu z Podkarpatské Rusi do Prahy a s poukazem na nedostatek finančních prostředků žádaly deputace téměř vždy, aby byly přijaty v nejkratší lhůtě. Ve většině případů ani neoznámily předem svůj příjezd nebo podaly sice telegrafickou žádost o povolení audience, avšak potom nevyčkavše odpovědi odejely do Prahy.

Jelikož není panu presidentovi z technických příčin možno přijímat všechny deputace – a zvláště těžko je tak možno učiniti u deputací předem neohlášených – vystavují se ti, kteří jedou z Podkarpatské Rusi do Prahy k audienci bez předchozího povolení nebezpečí, že nebudou přijati a že budou muset odejet s nepořízenou zpět.

Aby se v budoucnosti takovým případům zabránilo, sděluje kancelář prezidenta republiky, že příště nebudou přijímány zásadně deputace, které nevyčkají v Podkarpatské Rusi písemného povolení audience.

Kancelář prezidenta republiky“

Vzhľadom k tomu, že všetky dokumenty, ktoré budeme ďalej citovať, sa zachovali datované, môžeme súdiť, že iniciátorom riešenia problému koblíny a rokoviny dní bol prezident T. G. Masaryk, aj keď sa k tomu nehlásil.

Najstaršia dochovaná správa v spisoch ministerstva unifikácií týkajúcich sa koblíny a rokoviny je datovaná 16. decembra 1919 v Užhorode. Úradník Vojenskej správy Podkarpatskej Rusi Evgenij Podhájecký v nej stručne popisuje históriu týchto inštitútov uhorského obyčajového práva. Po rozsiahlom úvode o utlačovaní rusínskeho národa maďarskou vládou a o „*nevzdelanosti a neosvietenosti ľudu*“ uvádza z poslednej štatistiky z roku 1910, že v bývalých uhorských župách nachádzajúcich sa na území Československej republiky žije približne pol milióna Rusínov.

Dôvod udržania koblíny a rokoviny si vie vysvetliť jedine tým, že rusínsky národ žil kvôli maďarskému telesnému i duševnému útlaku stáročia „*úplne bez kultúry*“.

V správe sa uvádza, že koblína a rokovina boli ustanovené prvým maďarským kráľom sv. Štefanom. „*O povinných dňoch a koblíne sa hovorí vo Svätom písme ako o desiatkoch kňazom.*“ Kráľovná Mária Terézia mala kňazom udeliť prídely pôdy, ktoré majú obrábať veriaci. Až po uplynutí mnohých rokov bol stanovený presný poriadok pre obrábanie pôdy. Sedliak je povinný vykonať všetky práce koňmo, domkár sa má postarať o ostatnú ručnú prácu. Podľa veľkosti vlastnenej pôdy bolo stanovené, kto je sedliakom a kto domkárom. Ohľadom koblíny ustanovila Mária Terézia, že každý sedliak má odvádzať dva korce zrna, domkár ½ korca zrna. Išlo predovšetkým o pšenicu, žito, jačmeň, ovos a kukuricu.

V Marmarošskej župe odvádzajú sedliaci kňazom, ktorí nemajú pastviny i seno. Okrem koblíny a rokoviny odvádzajú veriaci kňazom aj drevo na kúrenie. V obciach, kde niet farského lesa, odvádzajú sa 1–2 vozy dreva. Evgenij Podhájecký vo svojej správe uvádza aj „*špeciálne dávky*“: v obci Dolné Orly sú veriaci povinní odvádzať v lete určité množstvo sliepok vhodných na zabitie a na jeseň stanovené množstvo hlávkovej kapusty.⁶⁸

Pisateľ je presvedčený, že „*v prítomnej modernej a osvietenej dobe*“ tieto staré inštitúty nemôžu naďalej existovať. V tejto nejednoduchej veci je potrebné spraviť poriadok, a to tak, aby z neho duchovenstvu aj veriacim plynul duchovný aj materiálny prospech.

Svoju správu Evgenij Podhájecký zakončuje slovami hodnými citovania: „*Modlím sa k Svätému Duchu, aby osvietil myseľ všetkých, ktorí budú pracovať na reforme tejto záležitosti.*“^v

Tým, či boli modlitby Dr. Podhájeckého vyslyšané, sa budeme zaoberať na nasledujúcich stránkach.

⁶⁸ Z uvedeného je jasné, že aj miestne obyvateľstvo malo o koblíne a rokovine len veľmi hmlisté a mimoriadne nepresné poznatky, ktoré sa, nanešťastie, premietli do správ podávaných ministerstvám a nakoniec aj do zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. Paradoxom je, že odnárodení úradníci s univerzitným vzdelaním celkom iste hovorili maďarsky a muselo im byť známe, že otázka ložného bola v odborných kruhoch a koniec koncov aj na uhorskej kráľovskej Kúrii mnohokrát pertraktovaná.

6 SPRÁVA GENERÁLA HENNOCQUEA

Vrchný veliteľ Podkarpatskej Rusi francúzsky generál Edmond Charles Adolphe Hennocque vo svojej správe adresovanej „*Ministerstvu vyučovania a ľudovej osvety*“ (sic) datovanej 22. decembra 1919 uvádza, že k nemu prichádzajú početné deputácie predovšetkým gréckokatolíckeho duchovenstva (uvádza pomer 95%), ktoré žiadajú československú vládu o zlepšenie ich biednej existencie.

Kňazi boli závislí na príjmoch z koblíny a rokoviny, ktoré im obyvateľstvo od prevratu odopiera s tým, že nikde inde na území Československej republiky nie sú podobné dávky vyberané. Gréckokatolícke duchovenstvo týmto prišlo o obilné dávky a poľahy na poľné práce. (Navyše od prevratu nedostávalo žiadnu kongruu ani od štátu.)

Generál Hennocque nepovažuje za vhodné vymáhanie týchto dávok administratívnou cestou, nakoľko by to vzbudilo odpor miestneho obyvateľstva. Na druhej strane priznáva, že nemá po ruke prostriedky, ktorými by mohol pomôcť aspoň tým, ktorí to potrebujú najviac. Ako sám zistil, niektorí kňazi nemajú prostriedky ani na zaistenie základných životných potrieb. Doslova uvádza, že za panujúcich treskúcich mrazov trpia aj so svojimi mnohokrát početnými rodinami.

Pokladá za svoju povinnosť, aby ministerstvo na tieto okolnosti upozornil a „*v mene ľudskosti*“ žiada akúkoľvek provizórnu pomoc v tejto záležitosti. Keďže sa podľa neho ľud zrástol s cirkvou, má tento stav zlý vplyv na obyvateľstvo. A to napriek tomu, že koblína a rokovina sú najmä medzi roľníkmi „*v najvyššej miere nepopulárne*“. Uvádza, že sa mu zdá byť vhodné, aby kňazi pomáhali štátu v boji proti maďarskej agitácii. Jedným dychom dodáva, že pomoc by mali dostať len tí kňazi, ktorí už zložili sľub vernosti Československej republike.

Podáva ministerstvu hotový návrh finančnej podpory kňazom s tým, že by potrebné financie mali byť poukázané na účet „*gubernie*“, ktorá by ich prostredníctvom berných úradov prerozdělila. V správe sa uvádza, že v Mukačevskej eparchii sa nachádza 320 gréckokatolíckych fár, z toho 87 fár sa nachádza na slovenskom území (pre tieto pomoc nežiada). Na Podkarpatskej Rusi žije 313 gréckokatolíckych farárov a kaplánov. Pre ženatých s rodinou žiada výpomoc 3 000 korún ročne, pre slobodných a pre vdovy bez detí 2 000 korún. Po vyplatení týchto dávok gréckokatolíckemu kňazstvu, ktoré tvorí 98 % podkarpatoruského duchovenstva, by sa podľa neho v dôsledku priblíženia kléru štátu mala oslabiť maďarská agitácia. Ďalej žiada pomoc pre asi 67 rímskokatolíckych kňazov, a to vo výške 2 000 korún (primeranej ich rodinnému stavu). Pre málo početnú skupinu protestantského duchovenstva (7–10 kňazov evanjelickej cirkvi augsburškého vyznania a asi 20 kňazov evanjelickej cirkvi helvétskeho vyznania) žiada štátnu výpomoc v rovnakej výške ako pre gréckokatolícke duchovenstvo. Nezabúda ani na vdovy, ktoré by podľa

neho mali dostávať finančnú pomoc vo výške 1 000 korún ročne, pretože väčšinou majú veľké rodiny a disponujú len cirkevnou penziou vo výške 600 korún. Na záver návrhu finančnej pomoci dodáva, že gréckokatolícki duchovní by mali dostať príspevky ako prví.

Poveruje miestneho úradníka Evgenija Podhájeckého, aby ministerstvu podal príslušné informácie potrebné na zlepšenie situácie. Dodáva, že tento úradník je poverený zbieraním zákonných materiálov, iných predpisov a štatistík týkajúcich sa dávok, ktoré majú slúžiť ako podklad k definitívnemu odstráneniu zlých pomerov duchovenstva.

Po zhromaždení všetkého materiálu hodlá zvolať anketu, ktorej sa zúčastnia zástupcovia duchovenstva a roľníctva a ktorej účelom bude objasnenie a prerokovanie sporných otázok.^{vi}

Toto memorandum Vojenskej správy Podkarpatskej Rusi medzi prvými úradnou cestou upozorňuje na problém koblíny a rokoviny na Podkarpatskej Rusi. Ako neskôr zistíme, spomínaná anketa zohrala v procese likvidácie koblíny a rokoviny svoju úlohu.

Žiadosť generála Hennocquea bola na Ministerstve školstva a národnej osvety považovaná za bezpredmetnú, nakoľko v tej dobe už schválenom rozpočte na rok 1920 bola v kapitole XIII titule 3 § 3 preliminovaná čiastka 3 604 980 Kč na pomoc gréckokatolíckemu duchovenstvu na Podkarpatskej Rusi.⁶⁹ To svedčí o zlej komunikácii medzi ministerstvom a Vojenskou správou Podkarpatskej Rusi. Tak či onak bola nakoniec požadovaná čiastka gréckokatolíckym kňazom prostredníctvom vládneho delegáta pre Podkarpatskú Rus skutočne vyplatená,^{vii} čomu generálova žiadosť určite napomohla, a to hlavne presne stanovenými požadovanými čiastkami, ktoré sa aplikovali aj v praxi.

⁶⁹ Vo finančnom zákone na rok 1920 (č. 104/1920 Sb. z. a n.) je v citovanom ustanovení na gréckokatolícky kultus vyhradená čiastka 5 160 209 Kč (bez bližšej geografickej lokalizácie).

7 PRÍPRAVA TEXTU ZÁKONA

7.1 PRVÁ FÁZA – DO VYDANIA VYHLÁŠKY

Na zasadaní ministerskej rady dňa 13. februára 1920 minister Milan Hodža predniesol o problematike koblíny a rokoviny referát a ministerská rada sa uzniesla na tom, „že sa sluší urýchlene prikročiť k riešeniu otázky vybavenia tzv. koblín a rokovín na Podkarpatskej Rusi. [...] Vzhľadom k tomu, že požiadavka vybavenia koblín a rokovín je takmer na každom zhromaždení ľudu na Podkarpatskej Rusi predmetom rezolučného požiadavku, je z politických dôvodov nutné, aby bol ľud vládny prehlásením upovedomený, že vybavenie koblín a rokovín bude vykonané v najbližšej dobe. Prípravné práce vyžadujú však podľa oznamu ministerstva unifikácií ešte dlhšiu dobu.“

Minister Hodža uvádza, že k 7. marcu 1920, teda ku dňu 70. narodenín prezidenta Masaryka, je možné pripraviť prehlásenie, o tom, že vláda zruší koblínu a rokovinu výkupom a že na úprave pomerov medzi ľudom a farármi sa už pracuje.^{viii} Bola však snaha zrušiť koblínu a rokovinu ešte pred parlamentnými voľbami,^{ix} ktoré sa konali v apríli 1920.

Milan Hodža vo svojej správe podávanej predsedníctvu ministerskej rady dňa 1. marca 1920 píše: „Na veci samej sa už síce pracuje, avšak tieto práce nepokročili až tak ďaleko, aby zrušenie koblíny a rokoviny mohlo byť v najbližšej dobe vyhlásené. [...] Bude nutné stanoviť za tieto dávky *relutum*, ktorý sa musí vyplatiť vopred a to tým okamihom, ktorým sa naturálne dávky zrušia.“ Ďalej pripomína, že zrušenie koblíny a rokoviny by sa malo týkať aj Slovenska, kde tiež žijú gréckokatolíci. Ďalej píše o zmiernení štolových poplatkov, ktorými si gréckokatolícki farári nutne kompenzovali neplatenie naturálnych dávok.^x

Nepochybujeme, že minister Hodža poznal slovo *relutum* už predtým, než ho na audiencii dňa 14. februára 1920 prijal prezident Masaryk.^{xi} Nepovažujeme však za náhodu, že sa audiencia konala nasledujúci deň po zasadaní ministerskej rady, na ktorom minister Hodža navrhol vydať prehlásenie k narodeninám prezidenta republiky. Celkom určite si minister unifikácií pýtal od prezidenta Masaryka povolenie k vydaniu tohto prehlásenia. A prezident nepochybne na tento návrh prikývol.

Nedokážeme s určitosťou stanoviť, či bolo prehlásenie nápadom ministra Hodžu alebo mu ho podsunul prezident Masaryk. Podobnosť ministrovej formulácie s vyššie citovanými prezidentovými slovami je však zjavná.⁷⁰

Vo veci konalo tiež ministerstvo vnútra, ktoré pôvodne pripravilo radikálnu koncepciu, podľa ktorej majú byť koblína a rokovina na Podkarpatskej Rusi zrušené opatrením vojenskej

⁷⁰ Slovo *relutum* sme našli použité len v poznámkach prezidenta republiky a vyššie citovanej správe ministra Hodžu. Nepodarilo sa nám dohľadať, či sa minister Hodža stretol s prezidentom Masarykom už pred zasadáním ministerskej rady dňa 13. februára 1920, keďže zápisy o audienciách z tej doby sa v archívoch nenachádzajú.

diktatúry v deň 70. narodenín prezidenta T. G. Masaryka dňa 7. marca 1920 „s výhradou dodatočného vyšetrenia práv a záväzkov ako i nárokov na odškodnenie z nich plynúcich“. Nakoľko boli pomery v Prešovskej eparchii podobné, ministerstvo navrhovalo, aby boli v rovnaký deň koblina a rokovina zrušené nariadením ministra s plnou mocou pre správu Slovenska.^{xii} (Nakoniec sa ukázalo, že zrušenie koblíny a rokoviny opatrením Vojenskej správy Podkarpatskej Rusi nie je právne prípustné.^{xiii})

Na zasadnutí ministerskej rady, ktorá sa konala 2. marca 1920 na Pražskom hrade, bol však schválený vyššie spomínaný návrh ministra unifikácií Milana Hodžu. Zverejnením pripraveného prehlásenia bol poverený úrad administrátora Podkarpatskej Rusi v Užhorode. (Boli prítomní všetci ministri okrem ministra vnútra Antonína Švehlu, ktorý sa ospravedlnil.)^{xiv}

Vyhláška bola vydaná k 4. marcu 1920.^{xv} Nebola však publikovaná v užhorodských Úradných novinách, ktoré v tej dobe už vychádzali a kde boli zverejňované aj menej dôležité oznamy, často zanedbateľného významu.⁷¹

Čís. 3892.

Užhorod, dne 4. března 1920.

Vyhláška.^{xvi}

K uctění jubilea 70tiletých narozenin p. presidenta Dr. T. G. Masaryka prohlašuje vláda Československé republiky slavnostním způsobem, že v nejbližší době zruší koblíny a rokoviny i povinné dny výkupem a upraví poměr mezi lidem a duchovními resp. učiteli po vyslechnutí přání lidu.

Administrátor Podkarpatské Rusi:
Dr. Brejcha m. p.

⁷¹ Úřední noviny Civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě, č. 2–3/1920, Užhorod.

7.2 DRUHÁ FÁZA – DO USKUTOČNENIA ANKETY

Otázke sa venovalo aj ministerstvo poľnohospodárstva, ktoré však celú vec chápalo ako agrárnu reformu. Preto „*ministerstvo poľnohospodárstva požiadalo viceprezidenta zemskej správy politickej v Prahe pána Karla Sporu,*⁷² *ktorý bol známy ako dlhoročný pracovník v otázke reforiem pôdy, aby študoval otázku desiatkov a bremien viaznucich na pôde poľnohospodárov Podkarpatskej Rusi [...].*“ Poukazuje sa na to, že otázka by sa mala riešiť súčasne aj pre slovenské územie, keďže „*otázka zrušenia koblín a rokovní bola na Slovensku politickými stranami agitačne rozvírená a ponechanie starých bremien v platnosti v jednej časti za ich súčasného zrušenia na Podkarpatskej Rusi by vyvolalo veľkú roztrpčenosť Slovákov, beztak už nespokojných, že sľubovaná reforma a kolonizácia pôdy nedospela ani k počiatku realizácie*“.^{xvii}

Vyjadrenie ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska bolo zaslané so značným oneskorením. Stojí v ňom, že by bolo nespravodlivé zrušiť koblinu a rokovinu na Podkarpatskej Rusi a neučiniť tak aj na Slovensku, kde je odvádzanie týchto naturálnych dávok rozšírené v rovnakej miere. Pripomína sa, že otázka sa netýka len Prešovskej eparchie, keďže plnenie cirkevných naturálnych dávok je na Slovensku všeobecné rozšírené. V katolíckej cirkvi sa koblina a rokovina „*udržali formou obyčaje a je im prikladany charakter verejných dávok, ktoré sa v prípade neplnenia vymáhajú politickými úradmi.*“ Upozorňuje sa aj na krikľavé zneužívanie kobliny a rokoviny: „*Tak napríklad farár svojich 80 jutár pozemkov prepachtoval židovi, avšak neústupne trvá na odvádzaní naturálnych dávok na všetkých poľnohospodároch, domkároch i maloroľníkoch z celej obce, a to i od takých, ktorí majú len dve alebo tri jutrá.*“ Poukazuje sa na to, že tieto zastarané dávky však nevyhovujú ani farárom, ktorí majú problémy s ich vymáhaním.^{xviii}

Civilná správa Podkarpatskej Rusi sa k otázke zrušenia kobliny a rokoviny vyjadrila prostredníctvom svojho finančného referátu. V správe sa zdôrazňuje, že ceny uvedené v zápisoch z kanonických vizitácií pred roku 1918 musia byť prepočítané podľa ich súčasnej hodnoty. Pre zrušenie týchto dávok sa odporúča forma „*ríšskeho zákona*“ (*sic*), s tým, že detaily by boli ponechané autonómnemu zákonodarstvu.^{xix, 73}

Anketa, ktorú plánoval uskutočniť už generál Hennocque, sa uskutočnila krátko po zverejnení vyhlášky, a to 9.–10. marca 1920 v Užhorode v budove župného úradu. Našťastie sa nám zachoval podrobný protokol, a preto vieme, že za štátnu správu sa jej zúčastnili Jan Brejcha (administrátor Podkarpatskej Rusi), Karel Spora (viceprezident zemskej správy politickej v Čechách) a minister unifikácií Milan Hodža. Na prvý deň boli prostredníctvom biskupa⁷⁴ po-

⁷² O Karlovi Sporovi sa nám nepodarilo dohľadať žiadne bližšie informácie. Jeho osobný spis nachádzajúci sa vo f. *Zemský úrad Praha* v NAČR bol skartovaný a jeho meno v základných biografických príručkách nefiguruje.

⁷³ Autonómnym zákonodarcom sa myslí snem Podkarpatskej Rusi.

⁷⁴ Predpokladáme, že išlo mukačevského biskupa.

zvaní desiatí gréckokatolícki duchovní a desiatí „pevcoučítelia“ (v niektorých úradných spisoch nazývaní tiež kantori či d'ákovia).⁷⁵ Prostredníctvom Centrálnej rady a Národnej rady (navzájom si konkurujúcich podkarpatoruských politických hnutí) bolo prizvaných po desať roľníkov gréckokatolíckeho vyznania.

Schôdzu zahájil 9. marca 1920 Jan Brejcha, predsedal jej Karel Spora. Jan Brejcha uviedol, že keď pri príležitosti 70. narodenín prezidenta Masaryka prehlasoval zrušenie kobliny a rokocin, cítil, že je už vlastne neskoro. Postup obhajuje tým, že sa vyskytli početné prekážky (najmä nedostatok štatistických dát), ktoré neumožňovali skoršiu reakciu. Praje si, aby „*žiadna strana nebola poškodená a obe podľa najlepšieho vedomia a svedomia prispeli k úspechu diela. Československá republika im vyjde v ústrety s plným porozumením.*“ Následne sa ujal slova minister Hodža, ktorý vyjadruje názor, že je úlohou finančnej a cirkevnej správy previesť koblinu a rokovinu na moderný plat. Zaujímavé je jeho pranie, aby „*harmónia, ktorú vidí, charakterizovala celý život*“ Podkarpatskej Rusi (*sic*).

Karel Spora nepresnou terminológiou uvádza,⁷⁶ že po zrušení poddanstva v roku 1848 sa mohli roľníci vykúpiť z pracovnej povinnosti. Uvádza, že v Čechách došlo zákonom z 11. mája 1869 k zrušeniu vecných bremien ku „*kostolom, farám a školám*“. V Uhorsku sa však podobné naturálne a peňažité dávky naďalej plnili.⁷⁷ Ďalej predniesol svoj návrh riešenia problému, ktorý neskôr zhmotnil v podobe návrhu zákona (príloha č. 4). Následne požiadal prítomných, aby sa k tomuto návrhu vyjadrili.

Zvyšok diskusie je natoľko chaotický, že nevidíme zmysel v tom, aby sme ho celý reprodukovali. Prítomní prednášajú navzájom nesúvisiace návrhy, hádajú sa o tom, či je legitímnym politickým reprezentantom Centrálna rada alebo Národná rada a celú diskusiu, ktorá mala podľa protokolu trvať tri hodiny, uzatvára Karel Spora poďakovaním za účasť, a to bez toho, aby sa do diskusie po prednesení svojho návrhu vôbec zapojil. V protokole nie sú zaznamenané žiadne ďalšie reakcie Milana Hodžu či Jana Brejchu.

Môže sa zdať, že ide o následok nedôkladnej práce zapisovateľa Severina Bočka. Vzhľadom k tomu, že protokol podpísal predsedajúci Karel Spora, však usudzujeme, že anketa skutočne skončila fiaskom bez dosiahnutia akéhokoľvek výsledku.

Nasledujúci deň pokračovala anketa rokovaním, na ktoré boli pozvaní traja zástupcovia evanjelickej cirkvi helvétskeho vyznania, traja zástupcovia rímskokatolíckej cirkvi, dvaja zástupcovia evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a v rovnakom pomere aj cirkevní učitelia. Ďalej boli prizvaní šiesti roľníci kalvínskeho a rímskokatolíckeho vyznania a štyria evanjelického aug-

⁷⁵ Súčasná náuka cirkevného práva používa termín *diakon* (česky *jáhen*). Cf. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, cit. d., s. 58.

⁷⁶ Karel Spora zamieňal poddanstvo s nevoľníctvom.

⁷⁷ Je však nutné podotknúť, že dávky v Uhorsku boli založené na úplne inom právnom základe než tie plnené v Českom kráľovstve.

sburského vyznania. Účasť však odriekli luterskí veriaci s tým, že na Podkarpatskej Rusi majú iba jednu farnosť a kalvínskych veriacich prišiel zastupovať len ich užhorodský farár. Vzhľadom k tomu, že sa diskusia zúčastnil asi polovičný počet účastníkov, ako v predchádzajúci deň, vynieva kultivovanejšie, aj zástupcovia jednotlivých zastúpených skupín pôsobia informovane a argumentujú logicky.

Zástupca kalvínskeho duchovenstva poznamenáva, že ich cirkev požíva už tristo rokov autonómiu a ich zákony štát len potvrdzuje. Preto tvrdí, že tieto vážne otázky môže riešiť len cirkevný zjazd. Rímskokatolícky kanonik súhlasí so svojim predrečníkom a zdôrazňuje, že je nutné poradiť sa aj s roľníkmi, či súhlasia so zrušením pracovnej povinnosti za finančnú náhradu. Uvádza, že je pre nich jednoduchšie pracovať, než platiť. Pôdu by nemal kto obrábať, pretože „za peniaze ju obrábať nemožno“.⁷⁸ Ďalej tvrdí, že z pôdy má úžitok celé mesto a pocítilo by, keby boli koblina a rokovina zrušené. Nasledujúci rečníci z radov rímskokatolíckeho učiteľstva a roľníctva umiernene vyzývajú na dohodu medzi ľuďom a duchovenstvom. Všetci sa zhodujú v tom, že duchovní na poli pracovať nemôžu. Predstavitel' kalvínskeho duchovenstva záverom opravuje svoje predošlé slová a tvrdí, že ich cirkev nebude klásť prekážok pri riešení problému, no myslí si, že by v tejto záležitosti mali rozhodovať duchovní, učitelia a ľud. Keďže sa už nikto nehlási o slovo, predsedajúci ukončuje schôdzu.^{xx}

⁷⁸ Tým poukazuje na fakt, že v povojnových pomeroch bolo ťažké najat' pracovnú silu za primeranú mzdu.

7.3 TRETIA FÁZA – DO PRIJATIA ZÁKONA

Karel Spora spísal rozsiahlu správu, v ktorej podľa nadpisu zhrňuje výsledky ankety konanej v Užhorode. V skutočnosti je však väčšina správy venovaná rozboru problematiky koblíny a rokoviny. Podáva v nej informácie o histórii týchto dávok, o ich výmere, o oprávnených a povinných osobách.⁷⁹ Celkové náklady na výkup koblíny a rokoviny podľa neho aj s rezervou predstavujú čiastku jeden milión korún. V súvislosti s týmto odhadom dodáva súhlasné stanovisko finančnej správy v Užhorode. Záverom správy uvádza niekoľko poznámok *de lege ferenda* a predkladá svoj návrh zákona, ktorý uvádzame v samostatnej prílohe č. 4. Správu zaslal na prezídium ministerskej rady, ďalej na prezídiá ministerstiev vnútra, poľnohospodárstva, financií a unifikácií a konečne Civilnej správe Podkarpatskej Rusi v Užhorode.

Karel Spora svoju správu, nanešťastie, nedatoval, no ruka úradníka ministerstva unifikácií na spis dopísala poznámku „*zítra 23. 3.*“. Predpokladáme, že správa bola doručená na ministerstvo unifikácií dňa 22. marca 1920. To korešponduje s tým, že Karel Spora bol 10. marca 1920 ešte na spomínanej ankete v Užhorode.^{xxi} Z Užhorodu do Prahy sa jazdilo nočným vlakom s prestupom v Čope. Do Prahy mohol teda doraziť najskôr 11. marca 1920 ráno.⁸⁰ Vzhľadom k tomu, že správa má rozsah štrnásť strán a je k nej priložený desaťstránkový návrh zákona, dvanásť dní sa zdá byť primeranou dobou na jej vypracovanie. Zbesilosť, s akou sa s jeho návrhom ďalej nakladalo, je však až zarážajúca.

Ministerstvo vnútra dňa 23. marca 1920 oznámilo predsedníctvu ministerskej rady nasledujúcu informáciu: „*V prílohe dovoľuje si ministerstvo vnútra zaslať návrh [...] zákona, ktorý má byť podľa priania pána ministra vnútra prerokovaný na dnešnej ministerskej rade dňa 23. marca 1920. Pre krátkosť času nebolo možné túto osnovu rozoslať na vyjadrenie ostatným ministerstvám, takže potrebné exempláre bude mať pre seba k dispozícii len pán minister vnútra a prezídium ministerskej rady pripojené štyri exempláre. Ak bude táto osnova zákona schválená, zašle ministerstvo vnútra dodatočne podrobnú dôvodovú správu pre Národné zhromaždenie.*“^{xxii}

K návrhu zákona vypracovanom Karлом Sporom si zúčastnené ministerstvá vymenili niekoľko prírpisov. Uvažovalo sa o rôznych alternatívnych riešeniach, predovšetkým o tom, či má byť výkup obligatórny alebo fakultatívny, či sa má vzťahovať na duchovenstvo ako také alebo len na gréckokatolícke duchovenstvo, či sa má vzťahovať aj na rehole a akým spôsobom má byť celá „*akcia*“ financovaná.

Zhoda panovala zásadne na tom, že koblína a rokovina majú byť zákonom zrušené. Vzhľadom k alternatívnym návrhom (pripisovaným ministrovi Hodžovi) ministerský predseda Vlastimil Tusar dňa 24. marca 1920 uložil ministerstvám vnútra a unifikácií, aby sa za súčinnosti

⁷⁹ Tieto informácie však čerpal väčšinou len z naratívne podaných správ miestneho obyvateľstva.

⁸⁰ *Vilímkův jízdní řád Republiky československé: léto 1920*, Praha, 1920, trať 333.

ministerstva financií a ostatných zúčastnených ministerstiev dohodli, či má byť Národnému zhromaždeniu podaný návrh zákona vypracovaný Karlom Sporom alebo či má byť vypracovaný nový rámcový zákon. Apeluje sa na urýchléné podanie výsledku vyjednávania prezídiu minister-skej rady.^{xxiii}

Minister Hodža však formuluje v samostatne zaslanom prípise len jednu zásadnú výhra-du, a to fakt, že fakultatívny výkup koblíny a rokoviny nie je v súlade s účelom zákona, ktorým je úplné zrušenie koblíny a rokoviny. V prípade fakultatívneho výkupu povinností by sa totiž reálne mohlo stať, že niektorí osadníci by ich plnili naďalej.

V súvislosti s touto výhradou uvádza ešte niekoľko technických pripomienok nutných k zavedeniu obligatórneho výkupu koblíny a rokoviny.⁸¹ Ďalej rieši spôsob úhrady výkupnej istiny. Domnieva sa, že ak by celý náklad výkupu poniesol štát, bolo by to síce pre povinných najvítanejším riešením, vláda by však musela hľadať ďalšie voľné prostriedky. Aj na toto však nachádza riešenie: „*Vláda by si však mohla poprípade zabezpečiť potrebné prostriedky na celý výkup intenzívnejším hospodárením v štátnych lesoch, čím by sa však zmenšil štátny lesný maje-tok.*“^{xxiv}

Kľúčovú výhradu ministra Hodžu k návrhu zákona preto môžeme označiť za politickú a nazdávame sa, že nebolo rozumné potopiť procesne prepracovaný návrh zákona len kvôli nej.

Paradoxné je, že najväčšia slabina návrhu zákona, ktorá by po jeho prijatí iste spôsobila nemalé problémy, nebola nikým kritizovaná. Týmto flagrantným nedostatkom je fakt, že z § 1 návrhu zákona vyplýva, že koblína a rokovina sú v pojatí autora predlohy Karla Sporu reálne bremená. Vyššie sme však poukázali na to, že koblína a rokovina sú verejnoprávne záväzky a s vecnými právami nemajú primárne nič spoločné.⁸²

Ministerstvo vnútra sa s ministerstvom unifikácií však napokon dohodlo veľmi rýchlo. Už 26. marca 1920 podávajú celkom nový rámcový návrh zákona, ktorý má len štyri paragrafy. Z prípisu odoslaného z ministerstva vnútra citujeme: „*Kedže ide zatiaľ len o rámcový zákon, nie je potrebné zaoberať sa už teraz podrobnosťami, predovšetkým stanovením výšky štátneho prí-spevku a je možné ponechať úpravu týchto podrobností – predovšetkým vypracovanie vládneho návrhu zákona pre snem Podkarpatskej Rusi – neskoršiemu jednaniu so zúčastnenými minister-*

⁸¹ Uvádza napr. ohlasovaciu povinnosť povinných aj oprávnených. Navrhuje tiež možnosť odvolať sa proti výroku znalca (§ 7 návrhu zákona) či spresnenie, ktorý súd je príslušný (§ 17 návrhu zákona).

⁸² V citovanom P. R. č. 31/1885 sa uvádza: „*Samo o sebe to, že na jednotlivých miestach podľa kanonickej vizitácie ložné dáva sa od každého domu alebo pozemku, neposkytuje základu k tomu, aby na dotyčných miestach ložné považované bolo za bremeno väziace na nemovitostiach. [...] Toto všeobecné zásadné stanovisko však nevylučuje, že by sa ložné v jednotlivých prípadoch smluvou alebo inými právoplatnými skutočnosťami nebolo mohlo zmeniť vo vecné bremeno väziace na nemovitosti; lebo horejšie opatrenia zákonodarstva neobmedzovaly činy a voľnú dispozíciu strán v žiadnom smere, v takýchto prípadoch teda a kedykoľvek ide o prevzaté alebo obcou avertované ložné, nemôže hore vyložená všeobecná zásada byť na závädu tomu, aby z prípadného zvláštného právneho titulu povinní boli platiť alebo dávať ložné, prislúchajúce kat. duchovnému, aj tí, kto nepatria do parochiálneho zväzku.*“ Každopádne však musíme konštatovať, že toto stanovisko uh. kr. Kúrie bolo v schválenom znení zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. nakoniec zohľadnené.

stvami. Dôvodová správa pre Národné zhromaždenie bude predložená krátkou cestou, hneď, ako bude návrh schválený ministerskou radou. Keďže je vec veľmi naliehavá, žiada sa, aby bola prerokovaná ešte na dnešnej schôdzi ministerskej rady a za týmto účelom sa zasiela 16 vyhotovení [vládneho návrhu zákona] pre pánov ministrov.“^{xxv}

Bleskové prípravné práce prebiehali pravdepodobne na ministerstve unifikácií. Prvý návrh rámcového zákona totiž obsahoval o jeden paragraf viac, než predložený návrh. Tento pôvodný § 3 znel nasledovne:

„§ 3
Tato obojí opatření necht' stanou se do jednoho roku ode dne[,] kdy zákon
tento nabude platnosti.“^{xxvi}

Takto upravený návrh zákona bol skutočne bez predchádzajúceho pripomienkové konania na schôdzi ministerskej rady dňa 26. marca 1920, teda v deň svojho predloženia, schválený. Výhradu mal len minister Hodža, keď „*dotatočne pripomenul, že do § 1 sa sluší vsunúť vetu: »po-kial' sú príslušníkmi gréckokatolíckej cirkvi«. O tejto veci by sa malo dohodnúť ministerstvo unifi-kácií s ministerstvom vnútra.*“^{xxvii} Schválený vládny návrh zákona bol 2. apríla 1920 predložený Národnému zhromaždeniu.^{xxviii} Bol prikázaný právnenému a rozpočtovému výboru, ktoré mali podať správu v trojdennej lehote.^{xxix}

Právny výbor sa podľa správy zo dňa 9. apríla 1920 k vládnenému návrhu zákona pripája a odporúča ho na schválenie. V správe rozpočtového výboru zo dňa 7. apríla 1920 sa rovnako odporúča schválenie návrhu zákona. Vzhľadom k tomu, že pripojený návrh zákona sa vzťahuje len na „*osadníkov gréckokatolíckej cirkvi*“, súdime, že ministerstvo unifikácií sa s ministerstvom vnútra na doplnení návrhu zákona dohodlo.⁸³

Na 144. (predposlednej) schôdzi Revolučného Národného zhromaždenia dňa 14. apríla 1920 bol vládny návrh zákona o zrušení koblíny a rokoviny a iných povinností na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku prijatý bez pozmeňujúcich návrhov. Hlasovalo sa akklamáciou.⁸⁴

Zákon však prezident republiky podpísal až dňa 26. apríla 1920,^{xxx} teda až po návrate z letného pobytu v Planej nad Lužnicou, kde sa zdržiaval od 2. do 24. apríla 1920.⁸⁵

Publikovaný bol pod číslom 290/1920 Sb. z. a n. Čiastka bola rozoslaná dňa 5. mája 1920.

⁸³ Tisk 2809 (Národní shromáždění 1918–1920).

Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/T2809_00.htm [cit. 2013-10-11].

Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.

⁸⁴ Stenoprotokol zo 144. schôdze Národného zhromaždenia (14. 4. 1920).

Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/144schuz/s144013.htm> [cit. 2013-11-17].

⁸⁵ E-mailová korešpondencia s Mgr. Magdalenou Elznicovou Mikeskovou, vedúcou Múzea T. G. Masaryka v Lánoch, 3. 8. 2011. E-mail: lany@muzeumtg.cz.

8 ANALÝZA PRIJATÉHO ZÁKONA

Čís. 290.

Zákon ze dne 14. dubna 1920

o zrušení kobliny a rokoviny a jiných povinností v Podkarpatské Rusi a na Slovensku.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1.

Na starých zvyklostech založené povinnosti přiřazených a přiškolených osadníků řecko-katolické církve v Podkarpatské Rusi a na Slovensku:

- a) odváděti farářům, kantorům a učitelům určitou dávku z vlastní sklizně roční, tzv. koblinu neb rokovinu,
- b) konati jim tzv. robotní dny či deníky, buďsi potahem anebo ruční prací na pozemcích farních i školských,
- c) přivážeti jim potřebné dříví k otopu,
- d) v náhradu za povinnosti uvedené pod písm. a) – c) odváděti roční peněžitou dávkou, se zrušují za přispění státu.

§ 2.

Sněmu Podkarpatské Rusi vyhrazuje se určití způsob tohoto zrušení a stanoviti míru přiměřené náhrady pro oprávněné, jakož i upravití řízení po slyšení příslušných úřadů církevních a školských.

Pro území Slovenska budou způsob zrušení, míra přiměřené náhrady pro oprávněné i řízení upraveny vládním nařízením po slyšení příslušných úřadů církevních a školských.

§ 3.

Dokud zrušení podle § 2 nebude právoplatně provedeno, ponechává se na vůli obou stran, t. j. oprávněných farářů, kantorů i učitelů a povinných osadníků, aby se dohodli o způsobu, jakosti a míře zatímního vybývání.

Podrobnější ustanovení o tom, jak se dohoda tato má uzavírati, vydána budou vládním nařízením.

V případech, kde nedocílí se dohody, jsou povinni osadníci, jichž se týče, platiti oprávněným farářům, kantorům i učitelům náhradu za dosavadní naturální dávky a práce potažní i ruční podle stanovené peněžní hodnoty.

§ 4.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem, kdy bude vyhlášen; ministrům vnitra, pro sjednocení zákonodárství a veřejné správy, financí, zemědělství a spravedlnosti se ukládá, aby zákon tento provedli.

T. G. Masaryk, v. r.

Tusar, v. r.

Švehla, v. r.

Dr. Veselý, v. r.

Dr. Hodža, v. r.

Sonntág, v. r.

Prášek, v. r.

Už po letmom porovnaní prijatého zákona s návrhom zákona vypracovaným Karlom Sporom dochádzame k záveru, že zákon č. 290/1920 Sb. z. a n. nie je po právnej stránke výtvorom ani zďaleka dokonalým. Tomu nasvedčuje aj skutočnosť, že bol vytvorený medzi 24. a 26. marcom 1920, teda v priebehu troch dní. To nie je dostatočná doba na napísanie kvalitného legislatívneho textu, ani keď obsahuje len štyri paragrafy. Návrh zákona navyše neprišiel žiadnym depuračným procesom a obsahuje mnohé protirečivé pasáže. Celkovo pôsobí veľmi upoňáhlaným dojmom.

Už samotný názov zákona nebol vybratý uvážene. Píše sa v ňom „*o zrušení kobliny a rokoviny*“, čo však nie je v súlade s legálnou definíciou zrušených povinností obsiahnutou v ustanovení § 1 tohto zákona, kde sa píše o povinnosti odvádzať „*tzv. koblinu **ne** rokovinu*“. Na toto protirečenie ako prvý upozornil Michal Slávik vo svojom článku v roku 1926.⁸⁶ Autor článku z neho však vyvodzuje záver, že pojmy koblina a rokovina sú synonymá. S týmto záverom však nesúhlasíme. Podľa nás by bolo vhodnejšie označiť koblinou súbor naturálnych dávok a rokovinou súbor robôt a služieb.

Kladnou stránkou zákona je, že – na rozdiel od predlohy vypracovanej Karlom Sporom – nepopiera verejnoprávny charakter kobliny a rokoviny.

Nie je nám známe, čo je obsahom „*iných povinností*“. Podľa nášho názoru termín koblina zahŕňa nielen povinnosť odovzdať časť ročnej úrody, ale aj povinnosť obsiahnutú pod písmenom c), teda dodávku dreva na kúrenie. Toto nedorozumenie pravdepodobne pochádza zo správy Evgenija Podhájeckého, ktorý formuluje existenciu zvláštnej povinnosti odovzdania určitého množstva dreva.^{xxx} Autor tejto správy však pravdepodobne len nevhodne vyberal slová.⁸⁷

Usudzujeme teda, že napriek tomu, že výpočet použitý v § 1 pôsobí na prvý pohľad ako taxatívny, je po zvážení reálnych okolností v skutočnosti demonštratívny.

Konečné znenie § 1 zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. je adaptované z návrhu Karla Sporu. Ten však pri tvorbe § 1 a celého svojho návrhu zákona nepochybne čerpal zo zákona č. 87/1869 č. z. z., o ďalšom vyvážovaní pozemkov.⁸⁸ Pre porovnanie uvádzame znenie oboch paragrafov na jednom mieste.

⁸⁶ SLÁVIK, Michal, cit. d., s. 268.

⁸⁷ Súdime tak preto, lebo povinnosť plnenia „*špeciálnych dávok*“ (napr. povinnosť odovzdať určitý počet kurčiat vhodných na zabitie) nemožno subsumovať ani pod jedno z ustanovení písmen a) až d).

⁸⁸ Na túto skutočnosť Karel Spora vo svojej rozsiahlej správe neupozorňuje, ale na jednom mieste sa zmieňuje, akým spôsobom došlo k zrušeniu podobných povinností v Českom kráľovstve a odkazuje práve na zákon č. 87/1869 č. z. z.

Znenie § 1 zákona č. 87/1869 č. z. z. je nasledovné:

„§ 1.

Z pozemků vykoupiti se mohou tyto závady:

A. Všeliká vybývání naturální ke kostelům, farám a školám, totiž: práce a takové dávky naturální, kteréž se odvádějí, ne podle práva desátkového co několikátá část úrody z pozemků, nébrž co dávka nezměnitelná (§ 6. patentu, daného 4. března 1849);

B. úroky čili činže, dávky naturální a práce, kteréž vrchní vlastníci pod rozličnými důvody berou z odprodaných mlýnů, hospod a vinopalen a z jiných podobných nemovitostí, na nichž se provozuje nějaká živnost průmyslní, když tyto úroky, dávky a práce mají povahu úroků emfiteutických a co takové na pozemku záležejí, aneb když mají povahu náhrady za nějakou služebnost od vrchního vlastníka převzatou (§ 61. nařízení ministeriálního, daného dne 27. června 1849);

C. úroky suté v Chebsku pod jakýmkoli jmenem, kteréž posud nebyly vykoupeny a nemají se vykupovati podle zákona, daného dne 17. prosince 1862 (č. 103 zákonníka říšského);

D. nezměnitelné dávky peněžité ke kostelům, farám a školám;

E. závazek hospodských, bráti nápoje od bývalých vrchností (podle případnosti od toho, kdo má právo propinační) pokud tento závazek výslovně byl vymíněn v prvopočáteční aneb pozdější smlouvě emfiteutické dle práva platné, čili ve smlouvě, učiněné v příčině rozdělení práva vlastnického (§ 67. nařízení ministeriálního, daného 27. června 1849).“

Znenie § 1 návrhu zákona Karla Sporu je nasledovné:

„§1

V území Podkarpatské Rusi a na Slovensku lze vykoupiti z pozemků osadníků tyto závady:

a) Všeliká vybývání naturální farářům, kantorům i učitelům[,] jež dle staré zvyklosti odváděli přifaření a přiškolení osadníci[,] jak hospodáři, tak i chalupníci a domkáři určitou dávku z vlastní roční sklizně[,] koblinu i rokovinu.

b) Tak zvané robotní dny či denníky[,] k nimž povinni byli přifaření hospodáři, chalupníci i domkáři dle staré zvyklosti farářům případně i kantorům buďsi potahem aneb ruční prací na pozemcích farních a školských.

c) Konečně i povinnosti osadníků přivozu potřebného dříví k otopu farářům a případně i kantorům.

Ad A, B, a C: Pokud tato vybývání skutečně již se nekonají ale v náhradu za ně povinný osadník oprávněnému faráři neb kantoru a učiteli odváděl ročně určitou peněžitou dávku, bude lze i tuto dávku trvale vykoupiti.“^{xxxii}

Kontinuita legislatívnej techniky je nespochybniteľná.

Napriek tomu, čo bolo vyššie uvedenému výpočtu vytknuté, je za najhoršiu časť tohto kratučkého zákona možné označiť slová „zrušujú [se] za príspevní štátu“. Podľa úmyslu zákonodarcu sa týmto „vyslovuje len zásada“, že sa koblina a rokovina raz zrušia.^{xxxiii}

K celej veci sa navyše jasne vyjadril Najvyšší súd ČSR (Vážný obč. 9983/1930):

„Zákon ze dne 28. května 1920, čís. 290 sb. z. a n. stanoví, že koblina a rokovina se zrušují za příspěvní státu (§ 1), dále, že se sněmu Podkarpatské Rusi vyhrazuje určití způsob zrušení kobliny a rokoviny a stanoví míru příměžené náhrady, jakož i upravití řízení, (§ 2), a dále, že, pokud zrušení to nebude právoplatně provedeno, ponechává se na vůli stran, by se dohody o způsobu, jakosti a míře zatímního vybývání, že předpisy o tom, jak se dohoda uzavíratí má, budou vydány vládním nařízením, a posléze, že v případech, kde se dohody nedocílí, jsou osadníci povinni platiti dávky a práce podle stanovené peněžní hodnoty. Provedení zákona v § 4 nařízené se ještě nestalo.“

A konečne § 4 vytýkame, že vykonanie zákona nebolo prikázané aj ministerstvu školstva a národnej osvety, pod ktoré agenda cirkví a náboženských spoločností spadala.

9 DOPAD PRIJATÉHO ZÁKONA

Ako sme už avizovali v úvode tejto práce, problematike dopadu prijatého zákona sa budeme venovať len okrajovo. Na ministerstve školstva a národnej osvety bola k 15. decembru 1928 vypracovaná brilantná správa, ktorá popisuje spôsob, akým má byť otázka koblíny a rokoviny definitívne vyriešená. V úvode sa podáva prehľad udalostí, ktoré spôsobila nešťastná vyhláška administrátora Podkarpatskej Rusi a následne prijatý zákon č. 290/1920 Sb. z. a n. Dozvedáme sa, že dôsledkom nesprávneho výkladu povinné osoby prestali plniť svoje povinnosti – na Podkarpatskej Rusi takmer úplne, na Slovenska v prevažnej väčšine –, bez toho, aby vyčkali vydanie vykonávacieho predpisu. Dôsledkom toho sa ocitli gréckokatolícki duchovní a niektorí učitelia v kriticknej finančnej situácii. Politické úrady, na ktoré sa duchovní obracali so žiadosťami o vykonanie exekúcie sa však nemohli rozhodnúť k exekučnému zákroku z obáv pred vyvolaním nepokojov medzi obyvateľstvom. *„Domáhanie sa dávok na jednej strane a ich neplnenie na strane druhej viedli ku konfliktom medzi veriacimi a [...] duchovenstvom, čo vyvrcholilo rozvírením náboženských bojov na východnom Slovensku a na Podkarpatskej Rusi, ktoré spôsobili húfne prestupy gréckokatolíkov k pravoslávnej cirkvi, k zaberaniu gréckokatolíckych kostolov pravoslávnyimi [veriacimi] a v mnohých prípadoch až ku krvipreliaťu.“*^{xxxiv, 89}

Môžeme však dôvodne pochybovať, že koblína a rokovina predstavovali pre gréckokatolícke obyvateľstvo natoľko veľkú záťaž, že k pravoslávnej cirkvi konvertovali len z tohto jedného dôvodu. Na základe dochovaných archívnych materiálov sme vypracovali tabuľku (príloha č. 3), v ktorej sledujeme vývoj počtu gréckokatolíckeho a pravoslávneho obyvateľstva v obciach, ktorých obyvatelia museli ročne odvádzať skutočne extrémnu koblínu a rokovinu. Do našej štatistiky sme zahrnuli len obce, v ktorých museli gréckokatolícki veriaci plniť koblínu a rokovinu vo výške nad 9 000 Kč.⁹⁰ Zistili sme hneď niekoľko zaujímavých skutočností.

Len jedna takáto obec sa nachádzala na území Podkarpatskej Rusi – obec Veľký Palad. V tejto obci žilo v sledovanom období maximálne 5,38 % gréckokatolíckeho obyvateľstva. Išlo však takmer výlučne o obec s maďarskými obyvateľmi, ktorá sa nachádzala v tesnej blízkosti maďarských hraníc. Nemôžeme ju preto považovať za reprezentatívnu vzorku rusínskej obce.

Väčšina týchto obcí sa nachádzala na území Mukačevskej eparchie.

Výška koblíny a rokoviny presahujúca 9 000 Kč musela byť skutočne zaťažujúca. Napriek tomu sme v žiadnej zo sledovaných obcí nezaregistrovali výrazný počet pravoslávnych konverti-

⁸⁹ V citovanom rozhodnutí Najvyššieho súdu (Vážny obč. 9983/1930) sa uvádza: „[...] duše davu vykypěvši neptá se po právních prostředcích, nýbrž jest vždy náchylna brániti se proti domnělé křivdě násilím.“

⁹⁰ Pri vytváraní štatistiky sme vychádzali z metodiky vypracovanej pre tabuľku, ktorá zachytáva vývoj počtu gréckokatolíckeho obyvateľstva okresov na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi.

tov.⁹¹ Došli sme preto k záveru, že koblina a rokovina neboli (prinajmenšom v týchto obciach s enormným hospodárskym zaťažením gréckokatolíckeho obyvateľstva) rozhodujúcim faktorom úspechu vlny pravoslávneho hnutia, ktorá sa prehnala východným Slovenskom a najmä Podkarpatskou Rusou. Je preto nutné skúmať iné možné príčiny, predovšetkým nacionálne a politické (napr. vplyv agitátorov Komunistickej strany Československa).

Na návrh ministerstva vnútra došlo v rokoch 1923, 1924 a 1925 k poskytnutiu jednorázových príspevkov gréckokatolíckemu duchovenstvu a učiteľstvu v čiastkach po 3 000 000 Kč. Až po vydaní kongruového zákona č. 122/1926 Sb. z. a n., resp. vydaní vykonávacieho vl. n. č. 124/1928 Sb. z. a n. došlo k podstatnému zlepšeniu situácie.

Ustanovenie § 175 vl. n. č. 124/1928 Sb. z. a n. totiž umožňovalo náhradu ušlých príjmov oprávnených osôb až do výšky kongruálneho minima.⁹² Ministerstvo školstva a národnej osvety sa so súhlasom ministerstva vnútra odhodlalo k definitívnej likvidácii kobliny a rokoviny. Situácia bola prerokovaná s ordinariátmi Prešovskej a Mukačevskej eparchie. Po dojednaní detailov sa nakoniec pristúpilo k tomu, že duchovní začali vydávať reverzy, ktorými sa za presne stanovenú náhradu zriekali všetkých nárokov na koblinu a rokovinu za seba aj svojich nástupcov.^{xxxv} K zrušeniu kobliny a rokoviny pre danú farnosť teda došlo až vydaním takéhoto reverzu.

V prílohe č. 6 prinášame ukázkový reverz z Prešovskej eparchie, v prílohe č. 7 reverz z Mukačevskej eparchie.

Podpisovanie reverzov prebiehalo počas celých 30. rokov 20. storočia, prakticky až do zániku Československej republiky.^{xxxvi} Teoreticky až po podpísaní reverzu posledného gréckokatolíckeho farára a učiteľa došlo na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku k definitívnemu zrušeniu kobliny a rokoviny.

⁹¹ Je však nutné mať na pamäti, že zo sledovaných obcí plnili gréckokatolícki obyvatelia svoje povinnosti na 100% len v obciach Koromľa, Topoľa, Ubl'a a Zboj.

⁹² Ustanovenie § 175 vyložil v súvislosti s koblinou a rokovinou vo svojom rozsudku Najvyšší správny súd (Boh. adm. 12508/1936).

10 VÝSLEDKY PRÁCE

Účelom tejto state je zhrnúť, do akej miery sa mi podarilo splniť v úvode vytýčené ciele.

Na začiatok práce som zaradil prehľad prameňov, v ktorom mapujem súčasný stav vedeckého bádania o kobline a rokovine. Dospel som k záveru, že väčšina autorov sa k tejto problematike vyjadrovala len v stručných zmienkach či častejšie v poznámkach pod čiarou. Niekoľkí historici a teológovia sa síce o kobline a rokovine zmieňujú obsiahlejšie, v dostupnej literatúre však doposiaľ nebol zohľadnený právny rámec skúmanej problematiky a úplne absentuje jej komplexný rozbor.

V úvodnej právnoteoretickej kapitole som popísal vznik právneho inštitútu ložného, jeho definičné znaky a spôsob, akým došlo k secesii kobliny a rokoviny od ložného v širšom zmysle slova. Zároveň som sa pre účely tejto práce, opierajúc sa najmä o ustálený úzus, pokúsil jasne vymedziť termíny koblina a rokovina.

V nasledujúcej časti práce som s presnosťou na 99,01 % geograficky vymedzil dopad skúmaného zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. na gréckokatolícke obyvateľstvo Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Toto považujem za významný prínos tejto práce, pretože doposiaľ sa v literatúre pracovalo len s nejasne vymedzeným územím východného Slovenska. Načrtnol som organizáciu gréckokatolíckej cirkvi na sledovanom teritóriu.

V ďalších troch statiach som takmer vyčerpávajúco vylíčil okolnosti, ktoré viedli k prijatiu zákona o zrušení kobliny a rokoviny a iných povinností na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku. Detailne som sa zaoberal procesom vytvárania tohto legislatívneho predpisu, pričom som poukázal na množstvo lapsusov i väčších zlyhaní, ktoré tento proces sprevádzali.

V samostatnej kapitole sa venujem analýze prijatého zákona, pričom poukazujem na inšpiračné zdroje a legislatívnu techniku, ktorá bola použitá. Venujem sa tiež vnútorným protirečeniam a hrubým legislatívnym chybám, ktoré viedli k neskoršiemu neúspechu zákona.

V krátkosti zoznamujem čitateľa s ďalším životom zákona č. 290/1920 Sb. z. a n.

Podľa môjho názoru som stanovené ciele splnil dostatočne.

V ďalšej bádateľskej činnosti sa hodlám zaoberať predovšetkým dopadom zákona č. 290/1920 Sb. z. a n. a procesom definitívnej likvidácie kobliny a rokoviny v Československu. Okrem dochovaných ministerských prípisov by som chcel preštudovať bohatý štatistický materiál pochádzajúci zo šetrenia iniciovaného právnym historikom Karlom Kadlecom, ktoré k riešeniu otázky kobliny a rokoviny prispel svojím dobrozdaním.^{xxxvii, 93}

⁹³ V tomto dobrozdaní však vôbec neodkazuje na prácu Ákosa Timona, na ktorú sám písal recenziu.

Bolo by tiež zaujímavé skúmať príčiny hufného prestupovania gréckokatolíkov na pravoslávnu vieru. Vo svojej práci som sa pokúsil zrelativizovať názor, že koblina a rokovina podstatným spôsobom prispela k tomuto fenoménu prvej polovice 20. rokov 20. storočia. Pre tieto účely by som chcel skúmať dochované správy o pôsobení Komunistickej strany Československa na Podkarpatskej Rusi.

11 ZÁVER

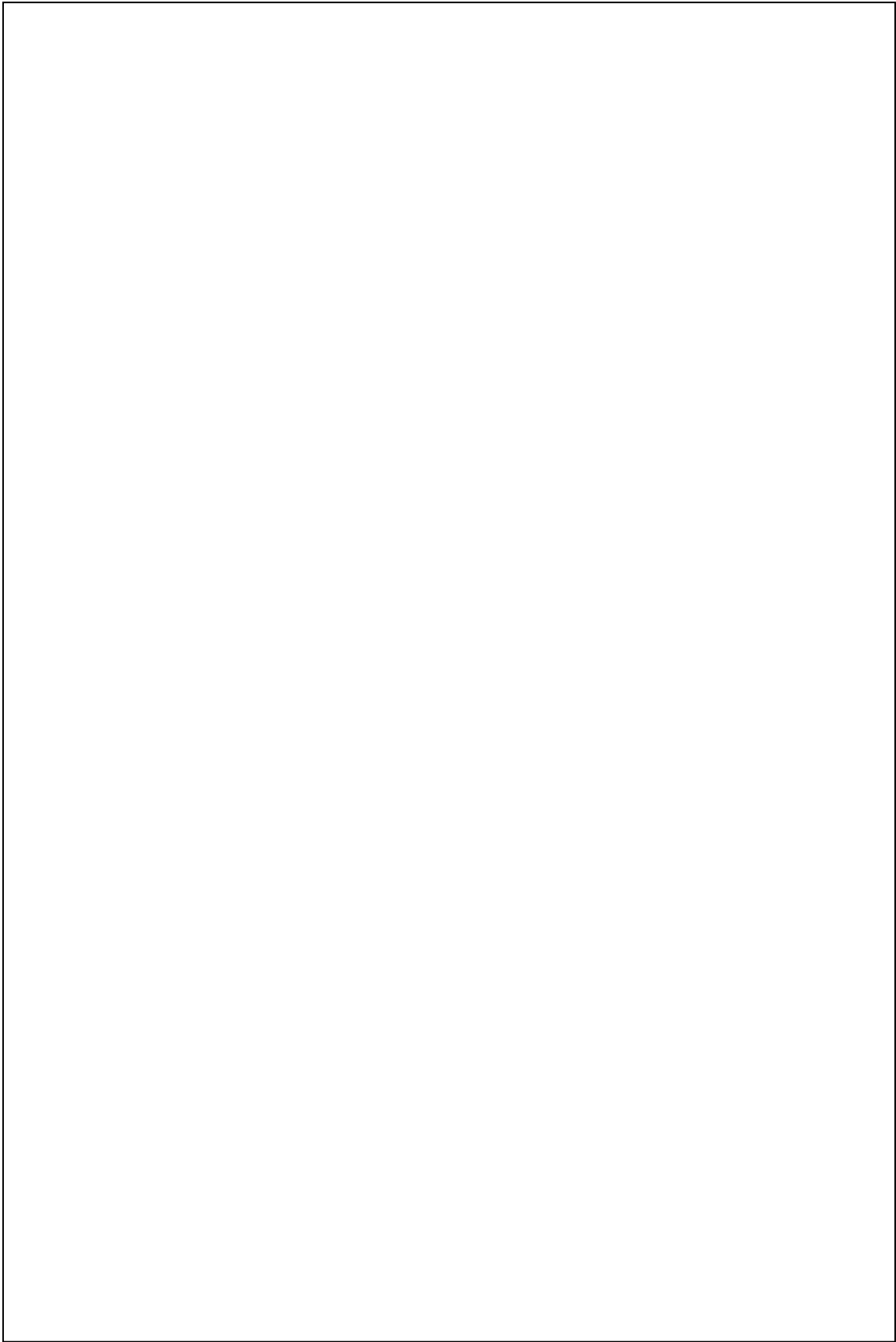
V tejto práci som sa pokúsil zoznámiť čitateľa so závažným a takmer neznámym problémom, ktorý sa objavil hneď po vzniku československého štátu a ktorý sa podarilo vyriešiť až tesne pred jeho násilným rozbitím. Vzhľadom k tomu, že o koblíne a rokovine pravdepodobne v živote nepočulo množstvo ľudí, ktorí v medzivojnovom Československu žili, nemôžeme súčasnému čitateľovi túto neznalosť akýmkoľvek spôsobom vyčítať.

Opäť sa však potvrdilo, že horlivosť neskúsených ministrov, ktorí práve dostali svoje prvé rezorty, spravidla neprináša sladké ovocie.

Tobôž nie pri nezáujme a neznalosti veľkej časti verejnosti.

Tvorca predpisu konfesného práva je bez znalostí z oboru práva cirkevného stratený a tápa v neznámom. Túto skutočnosť vtedajšia politická reprezentácia podcenila a spôsobila tým mnoho nežiaducich problémov nevinným ľuďom.

Poučený minulosťou by sa tohto mal vyvarovať aspoň súčasný zákonodarca.

Cesta s hraničným kameňom medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (september 1922)^{xxxviii}

12 ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV

12.1 POUŽITÉ SKRATKY

16 (2) 1925 ÚN (Užh.) – vyhláška č. 2 v č. 16/1925 užhorodských Úradných novín
AKPR – Archív Kancelárie prezidenta republiky
AMÚ – Archív Masarykovho ústavu Akadémie vied Českej republiky
ANM – Archív Národného múzea v Prahe
Boh. adm. – Zbierka nálezov Najvyššieho správneho súdu vo veciach administratívnych
Cf. = confer – porovnaj
č. z. z - Zákoník zemský a Vestník vládny korunnej krajiny Českej (český zemský zákoník)
f. – fond
HM NM – Historické múzeum Národného múzea v Prahe
Ibid. = ibidem – tamže
j. č. – jednacie číslo
ka. – kartón
MŠANO – Ministerstvo školstva a národnej osvety
MU – Ministerstvo pre zjednotenie zákonodarstva a správnej organizácie v Československej republiky (Ministerstvo unifikácií)
MV st. reg. – Ministerstvo vnútra, stará registratúra
NAČR – Národný archív Českej republiky
PMR – Predsedníctvo ministerskej rady
P. R. – plenárne rozhodnutie
Sb. z. a n. – Zbierka zákonov a nariadení Republiky československej
sign. – signatúra
SNA – Slovenský národný archív
Vážný obč. – Rozhodnutia Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych

12.2 VYDANÉ PRAMENE

BOHÁČ, Zdeněk. *Atlas církevních dějin českých zemí, 1918–1999*. Vydání v KN první. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 8071924059.

BRYCHTA, Antonín. *O jmění církevním a jeho správě*. Hradec Králové: vlastním nákladem, 1910.

BUŠEK, Vratislav. Poměr státu k církvím v ČSR. In: *Československá vlastivěda: Díl V. Stát*. Praha: Sfinx, 1931.

BUŠEK, Vratislav, Jaroslav HENDRYCH, Karel LAŠTOVKA a Václav MÜLLER. *Československé církevní zákony: II. díl*. Praha: Československý Kompas, 1931.

CORANIČ, Jaroslav. Život a pôsobenie Mikuláša Russnáka. In: SLODIČKA, Andrej. *Život a dielo Mikuláša Russnáka (1878–1954) v kontexte ekumenizmu*. Prešov: Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity, 2011. ISBN 9788055504438.

Československá statistika: Sčítání lidu v Republice československé ze dne 15. února 1921: I. díl. Praha: Státní úřad statistický, 1924, sv. 9.

Československá statistika: Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930: I. díl. Praha: Státní úřad statistický, 1934, sv. 98.

ERDŐ, Péter, Gábor BERTALAN a László SZALAY. *Latin–magyar–szlovák egyházjogi kisszótár/Latinský–mad'arský–slovenský malý slovník kánonického práva*. Budapest: Márton Áron Kiadó, 1997. ISBN 96-390-1130-4.

FAJNOR, Vladimír a Adolf ZÁTURECKÝ. *Nástin súkromého práva platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*. Bratislava: Právnická jednota na Slovensku, 1924.

FAJNOR, Vladimír a Adolf ZÁTURECKÝ. *Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28/X. 1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromého platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*. Bratislava: Právnická jednota na Slovensku, 1927.

GRECSÁK, Károly. *Magyar döntvénytár: I. kötet*. Budapest: Politzer, 1904.

HARNA, Josef. Česká a slovenská historiografie o Podkarpatské Rusi. In: GONĚC, Vladimír. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa: 1918–1939; (Prešov, 9. 4. 1997)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 8021017015.

HORNÁČEK, Jozef. *Konfesné právo upravujúce postavenie gréckokatolíckej cirkvi na území Slovenska po roku 1918*. Bratislava: Veda, 2011. ISBN 9788022412148.

JOACHIM, Václav. Koblíny (rokoviny). In: HÁCHA, Emil, Jiří HOETZEL, František WEYR a Karel LAŠTOVKA. *Slovník veřejného práva československého: II. svazek*. Brno: Polygrafia, 1932.

KADLEC, Karel. Timon Ákos, A párbér Magyarországon. *Sborník věd právních a státních*. 1909, roč. 9.

KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny Československého státu a práva (1918–1945)*. 2. opr. vyd. Brno: Doplněk, 1992. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 16. ISBN 8090110274.

KALOUSEK, Vratislav. Kdy nabývaly platnosti československé zákony na Podkarpatské Rusi?. In: HOETZEL, Jiří. *Pocta k 60. narozeninám Dr. Emila Háchy*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského, 1932. Knihovna Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, 36.

KOP, František. *Modus vivendi: Nynější stav jeho provedení k vydání papežské buly „Ad ecclesiastici regiminis incrementum“ z 2. září 1937 o zevní delimitaci československých diecésí*. Praha: Orbis, 1937.

KUDLÁČEK, Tomáš. Rokovina a koblina na Podkarp. Rusi a na Slovenskú (vých.). *Ročenka Československé republiky*. 1930, roč. 9.

MAGOCSI, Paul Robert a Ivan POP. *Encyclopedia of Rusyn history and culture*. Buffalo: University of Toronto Press, 2002. ISBN 0802035663.

Magyar statisztikai közlemények: A Magyar Szent Korona országainak 1910. évi nápszámlálása, I. rész. Budapest: Magyar királyi központi statisztikai hivatal, 1912, Új sorozat, sv. 42. Dostupné z: <http://www.omm1910.hu/?/adatbank> [cit. 2013-12-30].

MAREK, Pavel a Volodymyr BUREHA. *Pravoslavní v Československu v letech 1918–1953: příspěvek k dějinám Pravoslavné církve v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2008. ISBN 9788073251710.

MELNIKOVOVÁ, I. N. Nastolení diktatury české imperialistické buržoasie na Zakarpatské Ukrajině v letech 1919–1920. *Sovětská věda: Historie*. 1953, roč. 3, č. 1.

MÜLLER, Václav. *Náboženské poměry v Československé republice*. Praha: Státní nakladatelství, 1925. Občanská knihovna.

Ottův slovník naučný nové doby: Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Díl pátý svazek první. Praha–Rom. Fotoreprint původního vydání. Praha: Argo, 2002. ISBN 807203412-x.

POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 8072772376.

Rokovina a koblina na Podkarp. Rusi a na Slovenskú (vých.). *Ročenka Československé republiky*. 1927, roč. 6.

SLÁVIK, Michal. Koblina a rokovina. *Právny obzor*. 1926.

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna.
Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/index.htm> [cit. 2014-01-03].

Statistická příručka republiky Československé, II. díl. Praha: Státní úřad statistický, 1925.

Statistický lexikon obcí v Republice československé: Díl IV. Podkarpatská Rus. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1928.

Statistický lexikon obcí v Republice československé: Díl IV. Země podkarpatoruská. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1937.

Štatistický lexikon obcí v Republike československej: Diel III. Slovensko. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1927.

Štatistický lexikon obcí v Republice československej: Diel III. Krajina slovenská. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1936.

ŠVORC, Peter. Začlenenie Podkarpatskej Rusi do ČSR (1918–1920). In: GONĚC, Vladimír. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa: 1918–1939; (Prešov, 9. 4. 1997).* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 8021017015.

ŠVORC, Peter. *Zakletá zem: Podkarpatská Rus 1918–1946.* Překlad Miroslav Ottomanský. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-807-1067-542.

TIMON, Ákos. *A párbér Magyarországon: jogtörténeti fejlődése és jelen állása.* Budapest: Pallas, 1885.

TRETERA, Jiří Rajmund a Záboj HORÁK. *Slovník církevního práva.* Praha: Grada, 2011. ISBN 978-802-4736-143.

Úřední noviny Civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě. 1920, č. 2–3.

Úřední noviny Civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě. 1922, č. 4.

VASIL, Cyril. *Kánonické pramene byzantsko-slovanskej katolíckej cirkvi v Mukačevskej a Prešovskej eparchii v porovnaní s Kódexom kánonov východných cirkví.* Trnava: Dobrá kniha, 2000. ISBN 80-714-1306-2.

Vilímekův jízdní řád Republiky československé: léto 1920. Praha: Josef Richard Vilímek, 1920.

VOLOŠIN, Augustin. Řecko-katolická církev v Podkarpatské Rusi. In: CHMELAŘ, Josef, Stanislav KLÍMA a Jaromír NEČAS. *Podkarpatská Rus: Obraz poměrů přírodních, hospodářských, politických, církevních, jazykových a osvětových.* Praha: Orbis, 1923.

12.3 NEVYDANÉ PRAMENE

Archív Kancelárie prezidenta republiky

f. Kancelária prezidenta republiky, protokol A (audiencie)

Archív Masarykovho ústavu Akadémie vied Českej republiky

f. Tomáš Garrigue Masaryk

Archív Národného múzea v Prahe

f. Hradný fotoarchív

Národný archív Českej republiky

f. Ministerstvo školstva a národnej osvety

f. Ministerstvo unifikácií

f. Ministerstvo vnútra, stará registratúra

f. Predsedníctvo ministerskej rady

Národopisné oddelenie Historického múzea Národného múzea v Prahe

f. Obrazový archív

Slovenský národný archív

f. Referát Ministerstva školstva a národnej osvety v Bratislave

Ústredný archív zememeračstva a katastra

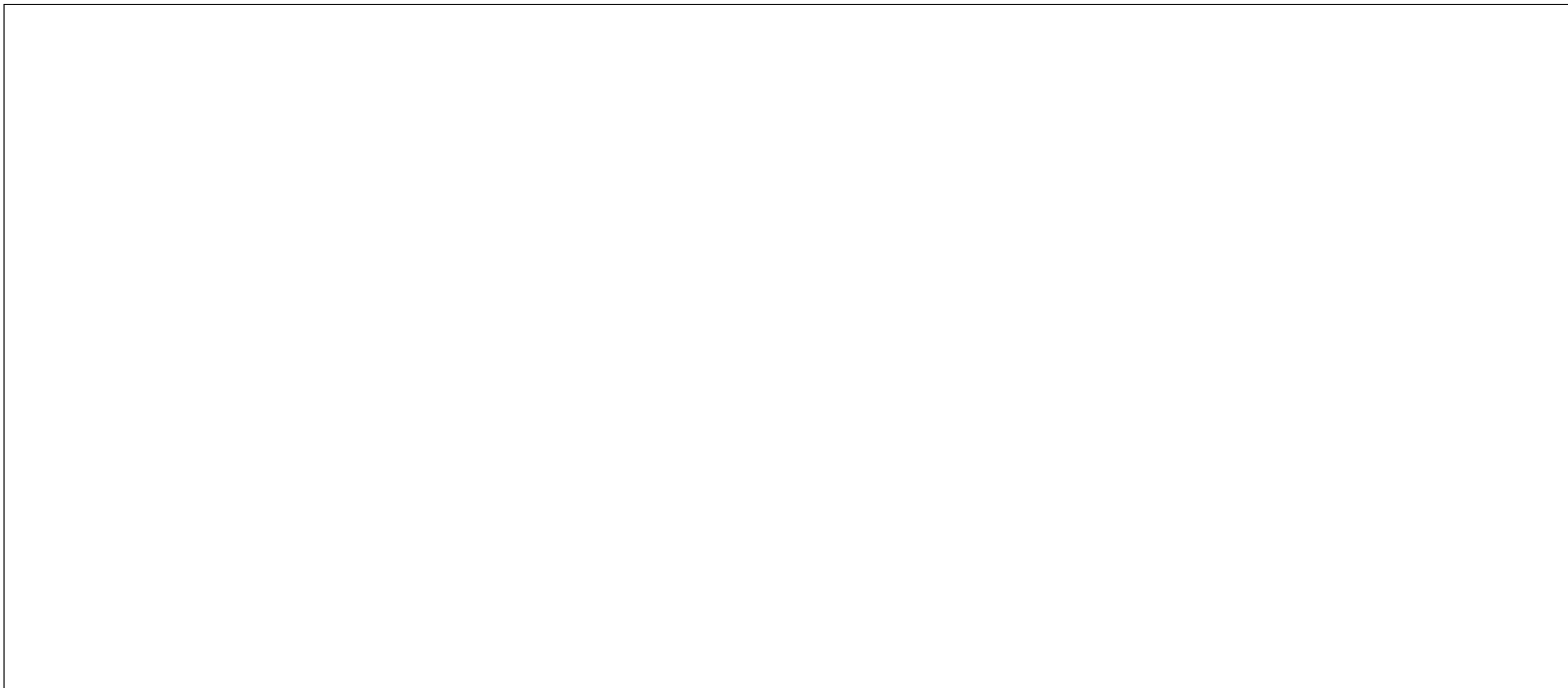
f. Zbierka máp pre školy a verejnosť po roku 1850

13 POZNÁMKOVÝ APARÁT

- ⁱ Národopisné oddelení HM NM v Praze, f. Obrazový archiv, inv. č. 21082.
Autor: Bohumil Vavroušek. Nedaťované. Dostupné len v tlačenej verzii tejto práce.
- ⁱⁱ NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-13-1, j. č. 928. Správa Karla Sporu o priebehu a výsledku ankety zvolanej na 9. a 10. marca 1920 Civilnou správou Podkarpatskej Rusi v Užhorode o zrušení kobliny a rokoviny na území Podkarpatskej Rusi a priloženým návrhom zákona.
- ⁱⁱⁱ NAČR, f. MV st. reg., ka. 115, sign. 3-18-7, j. č. 48160/1919. Situačná správa Dr. Jana Brejchu datovaná dňa 19. septembra 1919.
- ^{iv} AMÚ, f. TGM-R, ka. 400, sign. 2. (Podkarpatská Rus 1919). Poznámky T. G. Masaryka zachytávajúce najdôležitejšie body rokovania s rusínskou deputáciou, ktorá ho navštívila 2. a 3. októbra 1919.
- ^v NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-13-1, j. č. 847/1920. Správa úradníka Vojenskej správy Podkarpatskej Rusi Dr. Evgenija Podhájeckého s nadpisom „O kobline a povinných dňoch“. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{vi} NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C3, j. č. 3524 (s prílohou). Správa vrchného veliteľa Podkarpatskej Rusi generála Hennocquea o úprave pomerov duchovenstva na Podkarpatskej Rusi. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{vii} NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C3, j. č. 7365/1920. Vyjadrenie účtovného oddelenia Ministerstva školstva a národnej osvety k úprave pomerov duchovenstva na Podkarpatskej Rusi.
- ^{viii} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, j. č. 6635/1920. Výťah z protokolu zasadania ministerskej rady dňa 13. februára 1920. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{ix} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, j. č. 6403/1920. Nedaťovaný výpis zo správy Civilnej správy Podkarpatskej Rusi o zrušení kobliny a rokoviny.
- ^x NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, j. č. 6635/1920. Správa ministra Hodžu o zrušení kobliny a rokoviny. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{xi} AKPR, f. KPR, protokol A (audience), ka. 1, inv. č. 66, j. č. D/3/254/20, D/3/266/20. Spis o audiencii Dr. Milana Hodžu u prezidenta republiky dňa 14. februára 1920. Protokol zo schôdze sa v spise nenachádza.
- ^{xii} NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-13-1, j. č. 731/1920. Opis správy ministra poľnohospodárstva Karla Práška Prezídia ministerskej rady datovanej 5. marca 1920, v ktorej sa cituje prípis ministerstva vnútra s j. č. 3798 z 26. februára 1920. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{xiii} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, bez j. č. Telegram adresovaný šéfovi Civilnej správy Podkarpatskej Rusi v Užhorode Dr. Janovi Brejchovi datovaný dňa 3. marca 1920.
- ^{xiv} NAČR, f. PMR, ka. 4037 (mikrofilm), sign. 173. „Protokol o schôdzi ministerskej rady, konanej dňa 2. marca 1920 o 15:00 na Pražskom hrade“.
- ^{xv} NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C3. Opis vyhlášky administrátora Podkarpatskej Rusi Dr. Jana Brejchu o pláne československej vlády zrušiť koblinu a rokovinu.
- ^{xvi} NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C3. Opis vyhlášky administrátora Podkarpatskej Rusi Dr. Jana Brejchu o pláne československej vlády zrušiť koblinu a rokovinu. Ponechávame v pôvodnom znení bez úprav.
- ^{xvii} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, j. č. 903/1920. Vyjadrenie ministra Práška poľnohospodárstva k otázke zrušenia kobliny a rokoviny datované 5. marca 1920. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{xviii} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, j. č. 3255Zem/1920. Vyjadrenie poľnohospodárskeho referátu ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska o zrušení kobliny a rokoviny. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{xix} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, bez j. č. Dobrozdanie finančného referátu Civilnej správy Podkarpatskej Rusi o otázke zrušenia kobliny a rokoviny. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{xx} NAČR, f. MU, ka. 3, sign. I-72-6, j. č. neuvedené. Protokol o ankete zvolanej za účelom zrušenia kobliny a rokoviny na 9. a 10. marca 1920 Civilnou správou Podkarpatskej Rusi v Užhorode. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- ^{xxi} NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-13-1, j. č. 928. Správa Karla Sporu o priebehu a výsledku ankety zvolanej na 9. a 10. marca 1920 Civilnou správou Podkarpatskej Rusi v Užhorode o zrušení kobliny a rokoviny na území Podkarpatskej Rusi a priloženým návrhom zákona.
- ^{xxii} NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 17926/1920. Oznam ministerstva vnútra organizačného charakteru datovaný dňa 23. marca 1920. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.

-
- xxiii NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 3282/1920. Prípís predsedníctva ministerskej rady s nadpisom „Zrušenie naturálnych povinností k účelom cirkevným a školským na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi“. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxiv NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 928/1920. Výhrady ministerstva unifikácií k návrhu zákona o zrušení kobliny a rokoviny datované dňa 23. marca 1920. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxv NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 18464/1920. Prípís ministerstva vnútra, ktorým sa predsedníctvu ministerskej rady predkladá vládny návrh zákona. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxvi NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-13-1, bez j. č. Prvý návrh rámcového zákona vypracovaný na ministerstve unifikácií.
- xxvii NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 9584/1920. Protokol zo schôdze ministerskej rady konanej dňa 26. marca 1920. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxviii NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 9584/1920. Oznam predsedníctva ministerskej rady o predložení schváleného vládneho návrhu zákona Národnému zhromaždeniu.
- xxix NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 9584/1920. Protokol o postúpení schváleného návrhu zákona Národnému zhromaždeniu datovaný 2. apríla 1920.
- xxx NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. P 465/1920. Oznamenie Kancelárie prezidenta republiky datované dňa 26. apríla 1920.
- xxxi NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-13-1, č. j. 847/1920. Správa úradníka Vojenskej správy Podkarpatskej Rusi Dr. Evžena Podhájeckého s nadpisom „O kobline a povinných dňoch“.
- xxxii NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-1-13, j. č. 928/1920. „Návrh k osnove zákona o zrušení kobliny a rokoviny i denníkov na území Podkarpatskej Rusi a na Slovensku.“ Pôvodný text bol ortograficky a typograficky upravený. Zmeny oproti predlohe sú uvedené v hranatých zátvorkách.
- xxxiii NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898, j. č. 18464/1920. Prípís ministerstva vnútra, ktorým sa predsedníctvu ministerskej rady predkladá vládny návrh zákona. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxxiv NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C1, j. č. 158.511/1928-VI. Správa o definitívnom usporiadaní kobliny a rokoviny na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxxv NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C1, j. č. 158.511/1928-VI. Správa o definitívnom usporiadaní kobliny a rokoviny na Podkarpatskej Rusi a na Slovensku. Citované časti preložené z češtiny do slovenčiny.
- xxxvi SNA, f. SNA, f. Referát MŠANO v Bratislave, ka. 382 (duchovní), 142 (učitelia). Miesto uloženia všetkých podpísaných reverzov.
- xxxvii NAČR, f. PMR, ka. 364, sign. 898/1, bez j. č. Dobrozdanie prof. JUDr. Karla Kadleca o možnom riešení otázky likvidácie kobliny a rokoviny.
- xxxviii ANM, f. Hradní fotoarchiv, inv. č. 2538. Autor neznámy. Výrez. Dostupné len v tlačenej verzii tejto práce.

14.1 PRÍLOHA Č. 1 - POLITICKÁ MAPA SLOVENSKA A PODKARPATSKEJ RUSI (K 1. 7. 1928)

14.2 PRÍLOHA Č. 2 – PREHLAD SLOVENSKÝCH A PODKARPATORUSKÝCH OKRESOV S VÄČŠÍM ZASTÚPENÍM GRÉCKOKATOLÍCKEHO OBYVATEĽSTVA

Sčítanie ľudu v roku 1910 ⁱ				Sčítanie ľudu v roku 1921 ⁱⁱ				Sčítanie ľudu v roku 1930 ⁱⁱⁱ			
Slúžnovský okres	Počet obyvateľov	Gréckokatolícki veriaci	Pravoslávni veriaci	Slúžnovský okres	Počet obyvateľov	Gréckokatolícki veriaci	Pravoslávni veriaci	Politický okres	Počet obyvateľov	Gréckokatolícki veriaci	Pravoslávni veriaci
Bártfa rtv.	6578	349	6	Bardejov mesto	6593	423	12	Bardejov ^{iv}	39593	13988	885
Bártfai járás	29899	12607	4	Bardejov vidiek	29660	12497	511				
Breznóbánya rtv.	4179	13	0	Brezno mesto	4041	7	0	Brezno ^v	49387	3455	10
Breznóbányai járás	29896	66	5	Brezno vidiek	29375	20	3				
Garamvölgyi járás	14341	3719	0	Pohorelá	14141	3808	3	Gelnica ^{vi}	28663	3826	59
Gölnicbánya rtv.	3833	150	0	Gelnica mesto	3737	124	6				
Gölnicbányai járás	19608	3634	49	Gelnica vidiek	25077	3653	5	Giraltovce	18817	4362	2
Girálti járás	16945	3746	6	Giraltovce	16691	3793	4	Humenné	23903	4302	29
Homonnai járás	20840	3803	12	Humenné	23695	5579	29	Kráľovský Chlmec	40161	7874	118
Bodrogekői járás	41017	6682	10	Kráľovský Chlmec	22928	4199	0	Veľké Kapušany	20557	4912	3
Nagykaposi járás	28447	6254	9	Veľké Kapušany	27420	6210	112	Kežmarok ^{vii}	31880	1490	52
Késmárk rtv.	6317	138	6	Kežmarok mesto	6466	149	4				
Késmárki járás	15576	812	11	Kežmarok vidiek	18185	1017	10	Košice mesto	70117	4722	338
Kassa tjv.	44211	3533	89	Košice mesto	52898	2880	364	Košice vidiek ^{viii}	57833	5942	28
Kassai járás	29967	2459	30	Košice vidiek	28190	2270	8				
Füzéri járás	26601	2714	2	Ždaňa	16787	1943	10				
Lemesi járás	16277	2026	1	Lemešany	15866	2160					
Lőcse rtv.	7528	745	24	Levoča mesto	7477	1988	21	Levoča ^{ix}	26753	2567	41
Lőcsei járás	8908	1360	2	Levoča vidiek	8521	1247	0				
Szepesváralja rtv.	3129	46	1	Spišské Podhradie mesto	2993	61	0	Stará Ľubovňa	23205	9719	72
Szepesváraljai járás	16482	1078	150	Spišské Podhradie vidiek	9680	688	0	Medzilaborce	20472	15952	948
Ólublói járás	16933	6497	2	Stará Ľubovňa	16492	6151	1	Michalovce	50238	17831	301
Mezőlaborci járás	18254	14688	2	Medzilaborce	17185	14022	6	Moldava nad Bodvou ^x	31368	2134	23
Nagymihályi járás	35628	11748	18	Michalovce	36696	12021	49				
Csereháti járás	24681	2243	16	Moldava nad Bodvou	29023	1999	8	Poprad ^{xi}	27857	1051	27
Tornai járás	22227	2037	14								
Szepesszombati járás	18560	101	19	Poprad mesto	2881	40	1				
Poprád rtv.	2283	22	4								

14.2 PRÍLOHA Č. 2 – PREHLAD SLOVENSKÝCH A PODKARPATORUSKÝCH OKRESOV S VÄČŠÍM ZASTÚPENÍM
GRÉCKOKATOLÍCKEHO OBYVATEĽSTVA

Eperjes rtv.	16323	1744	34	Prešov mesto	17577	1575	48	Prešov ^{xii}	64262	5845	98
Eperjesi járás	25363	4033	2	Prešov vidiek	27024	4013	1				
Kisszeben rtv.	3288	610	3	Sabinov mesto	3749	580	2	Sabinov ^{xiii}	40159	11031	552
Kisszebeni járás	19963	3713	2	Sabinov vidiek	18343	3736	19				
Héthársi járás	23733	10366	2	Lipany	22686	9776	8				
Szinnai járás	28171	19892	2	Snina	25063	17550	12	Snina	32814	21252	1898
Szobránczi járás	29262	15261	6	Sobrance	34793	16954	48	Sobrance	26632	13450	27
Sztropkói járás	11970	5395	1	Stropkov	11960	5579	10	Stropkov ^{xiv}	30099	19502	1131
Felsővízközi járás	16251	13744	1	Vyšný Svidník	15373	12426	706				
Gálszécsi járás	29765	12531	1	Sečovce	31354	12856	38	Trebišov ^{xv}	47417	18484	53
Sátoraljaújhelyi járás	22997	8147	8	Michal'any	19121	6564	9				
Igló rtv.	10525	173	30	Spišská Nová Ves mesto	11206	173	5	Spišská Nová Ves ^{xvi}	37203	2208	50
Iglói járás	16867	2058	25	Spišská Nová ves vidiek	16360	1863	6				
Szepesófalvi járás	18229	2500	0	Spišská Stará Ves	9238	2587	1	Spišská Stará Ves	9378	2476	2
Varannói járás	23424	7166	3	Vranov nad Topľou	24114	7570	15	Vranov nad Topľou	29425	9668	135
Beregszász rtv.	12933	1826	10	Berehovo mesto	13846	2014	75	Berehovo ^{xvii}	63143	11585	221
Tiszaháti járás	40869	6177	26	Berehovo vidiek	24500	5343	19				
Mezőkaszonyi járás	29355	1487	14	Kosino	18746	861	1				
Nagybereznai járás	25273	21390	25	Veľká Berezná	25044	21405	43	Veľký Berezny	29197	25071	51
Husztói járás	46650	34190	7	Hust	51708	16569	21150	Chust	71311	24147	28087
Felvidéki járás	31905	26343	2	Iršava	32688	21621	4894	Iršava ^{xviii}	52621	27642	14467
Dolhai járás	19589	16406	25	Dovhoje	19827	11850	4726				
Munkács rtv.	17275	4081	21	Mukačevo mesto	20865	4735	100	Mukačevo mesto	26102	6378	376
Munkácsi járás	36086	25524	255	Mukačevo vidiek	36215	19414	6613	Mukačevo vidiek ^{xix}	83380	46482	11649
Latorcai járás	29094	22127	9	Rozvigovo	29631	22829	17				
Perecsenyi járás	21379	18346	1	Perečín	21116	18421	7				
Tiszavölgyi járás	36943	26206	8	Rahovo	23289	16832	164	Rachov ^{xx}	60862	35866	6410
				Veľký Bočkov	35525	24736	1127				
Tiszáninenni járás	44789	30347	12	Veľký Sevljuš	67860	43068	1045	Sevljuš	71004	46163	1555
Szolyvai járás	22006	16250	3	Svaljava	23157	16663	9	Svalava ^{xxi}	54459	35334	7577
Alsóverecskéi járás	17088	13620	9	Nižné Verečky	16747	13772	15				
Técsői járás	24616	16782	80	Tiačevo	22918	6854	8998	Ťačovo ^{xxii}	79419	27436	31757
Taracvizi járás	33762	25449	3	Terešva	35020	14500	11765				
Ungvár rtv.	16919	4473	44	Užhorod mesto	20601	4993	139	Užhorod mesto	26675	7497	263
Ungvári járás	26994	13228	5	Užhorod vidiek	22928	10473	37	Užhorod vidiek ^{xxiii}	47559	24018	139
Szerednyei járás	13815	10197	0	Seredné	13946	10161	11				
Ökörmezői járás	31704	26337	4	Volovoje	30391	25337	31				

14.2 PRÍLOHA Č. 2 – PREHLAD SLOVENSKÝCH A PODKARPATORUSKÝCH OKRESOV S VÄČŠÍM ZASTÚPENÍM GRÉCKOKATOLÍCKEHO OBYVATEĽSTVA

ⁱ *Magyar statisztikai közlemények: A Magyar Szent Korona országainak 1910. évi népszámlálása, I. rész.* Budapest: Magyar királyi központi statisztikai hivatal, 1912, Új sorozat, sv. 42. Dostupné z: <http://www.omm1910.hu/?/adatbank> [cit. 2013-12-30].

Preklad použitých maďarských výrazov do slovenčiny:

járás – okres

rtv. = rendezett tanácsú város – mesto so zriadeným magistrátom

tjv. = törvényhatósági jogú város – mesto s právom municipálnym

ⁱⁱ *Československá statistika: Sčítání lidu v Republice československé ze dne 15. února 1921: I. díl.* Praha: Státní úřad statistický, 1924, sv. 9, s. 98–103.

ⁱⁱⁱ *Československá statistika: Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930: I. díl.* Praha: Státní úřad statistický, 1934, sv. 98, s. 100–103.

^{iv} Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n.

^v Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n., § 7 vl. n. 281/1922 Sb. z. a n.

^{vi} Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n.

^{vii} Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n.

^{viii} Cf. § 3 vl. n. č. 280/1922 Sb. z. a n.

^{ix} Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n., § 1 vl. n. č. 378/1922 Sb. z. a n.

^x Cf. § 1 vl. n. č. 606/1920 Sb. z. a n.

^{xi} Cf. § 7 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n.

^{xii} Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n.

^{xiii} Cf. § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n., § 3 vl. n. č. 280/1922 Sb. z. a n.

^{xiv} Cf. § 3 vl. n. č. 280/1922 Sb. z. a n., § 1 vl. n. č. 208/1925 Sb. z. a n.

^{xv} Cf. § 3 vl. n. č. 280/1922 Sb. z. a n., § 2 písm. l) vl. n. č. 93/1928 Sb. z. a n.

^{xvi} § 4 vl. n. č. 275/1922 Sb. z. a n.

^{xvii} Cf. 1 (1) 1923 ÚN (Užh.). Predpis, ktorým sa mesto so zriadeným magistrátom Berehovo premieňa na veľkú obec a pripája k berehovskému okresu, sa nám nepodarilo nájsť.

^{xviii} Cf. 16 (2) 1925 ÚN (Užh.).

^{xix} Cf. 8 (1) 1923 ÚN (Užh.).

^{xx} Cf. 8 (1) 1922 ÚN (Užh.).

^{xxi} Cf. § 3 písm. a) vl. n. č. 93/1928 Sb. z. a n.

^{xxii} Cf. § 3 písm. b) vl. n. č. 93/1928 Sb. z. a n.

^{xxiii} Cf. 16 (1) 1925 ÚN (Užh.).

14.3 PRÍLOHA Č. 3 – PREHLAD OBCÍ S NAJvyššOU MIEROU ZAŤAŽENIA KOBLINOU A ROKOVINOU GRÉCKOKATOLÍCKEHO OBYVATELSTVA

Eparchia	Obec ⁱ	Peňažná hodnota koblíny a rokoviny v Kč	Peňažná hodnota toho, čo veriaci neodvážajú v Kč	Sčítanie ľudu v roku 1910 ⁱⁱ					Sčítanie ľudu v roku 1921 ⁱⁱⁱ					Sčítanie ľudu v roku 1930 ^{iv}				
				Počet obyvateľov obce	Gréckokatolícki veriaci	Pravoslávni veriaci	Rusínsky materinský jazyk	Slovenský materinský jazyk	Počet obyvateľov obce	Gréckokatolícki veriaci	Iní veriaci (spravidla pravoslávni)	Rusínska národnosť	Československá národnosť	Počet obyvateľov obce	Gréckokatolícki veriaci	Iní veriaci (spravidla pravoslávni)	Rusínska národnosť	Československá národnosť
Mukačevská eparchia	Novosad (Bodzásújlak)	10096	8582	1035	574	0	0	622	1026	587	3	80	786	1159	600	1	3	953
	Falkušovce (Falkus)	9111	7472	673	510	0	1	621	696	500	0	574	84	750	600	4	8	737
	Hažín (Gézsény)	10312	7734	676	427	0	1	574	613	385	0	8	569	561	366	0	0	557
	Hlivištia (Hegyombás)	12472	10602	444	310	0	375	0	431	290	0	166	243	423	286	0	127	284
	Hunkovce (Felsőhunkóc)	11706	10887	305	259	0	240	6	292	255	0	251	5	313	273	1	152	136
	Iňačovce (Solymos)	12506	11006	885	286	0	0	731	823	288	0	29	788	767	279	9	1	758
	Klenová (Kelen)	9333	8833	843	786	0	768	0	778	743	0	743	1	975	933	0	913	19
	Koromľa (Koromlak)	15250	0	636	472	0	39	499	607	489	0	485	60	611	308	3	356	233
	Michalovce (Nagymihály)	11125	10013	6120	1422	15	25	1586	7351	1557	79	533	2800	9637	1988	294	188	5953
	Veľký Palad (Nagypalád) ^v	11593	9593	1525	82	0	0	0	1391	20	1	24	1	1557	48	13	3	30
	Podhorod' (Tibaváralja)	18000	17870	485	395	0	180	203	491	415	0	407	0	621	534	0	459	87
	Rakovec nad Ondavou (Rákóc)	9140	6688	937	619	0	0	861	1040	656	12	238	700	1015	691	1	1	934
	Sečovce (Gálszécs)	9552	8773	3284	845	0	5	1416	3380	874	31	37	2285	3930	1089	12	15	2644
	Topoľa (Kistopolya)	9215	0	504	478	0	489	5	500	468	1	466	17	566	533	3	510	20
	Ubl'a (Ugar)	10044	0	976	781	0	807	59	956	768	1	762	62	1090	851	8	839	201
Úbrež (Ubrezs)	10500	8700	1016	565	0	4	906	940	499	0	13	832	887	453	4	5	788	
Zboj (Harcos)	9680	0	1002	921	0	928	5	926	832	2	817	5	1108	993	47	1015	19	
Prešovská e.	Klenov (Kelembér)	10320	5950	455	366	0	354	61	399	326	2	183	203	500	374	3	109	380
	Lomné (Lomna)	13200	12100	287	254	0	256	10	275	256	0	256	6	271	236	0	205	60
	Miklušovce (Miklósvágása)	10734	6546	354	321	0	285	40	388	360	0	3	384	395	378	0	9	384
	Vyšný Mirošov (Felsőmerse)	11400	11400	521	494	0	464	0	518	498	0	395	103	580	550	0	491	5
Hajd. ^{vi}	Streda nad Bodrogom (Bodrogszerdahely)	9350	6545	1561	596	4	4	10	1677	624	13	7	62	2011	740	3	22	415
	Dobrá (Kisdobra)	9220	6454	488	362	0	0	0	475	354	0	0	0	505	311	0	5	17

14.3 PRÍLOHA Č. 3 – PREHLAD OBCÍ S NAJVVYŠŠOU MIEROU ZAŤAŽENIA KOBLINOU A ROKOVINOU GRÉCKOKATOLÍCKEHO OBYVATELSTVA

ⁱ NAČR, f. MŠANO, ka. 3883, sign. 47 III C1, j. č. 139244/8/1928. Výkazy naturálnych dávok (kobliny a rokoviny) gréckokatolíckych farností diecéz mukačevskej, prešovskej a hajdúdorockej. V zátvorke uvedený maďarský názov obce.

ⁱⁱ *Magyar statisztikai közlemények: A Magyar Szent Korona országainak 1910. évi népszámlálása, I. rész.* Budapest: Magyar királyi központi statisztikai hivatal, 1912, Új sorozat, sv. 42. Dostupné z: <http://www.omm1910.hu/?/adatbank> [cit. 2013-12-30].

ⁱⁱⁱ *Štatistický lexikon obcí v Republike československej: Díl III. Slovensko.* Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1927. (Všetky obce na Slovensku.)

Statistický lexikon obcí v Republice československé: Díl IV. Podkarpatská Rus. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1928. (Len obec Veľký Palad.)

^{iv} *Štatistický lexikon obcí v Republice československej: Díl III. Krajina slovenská.* Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1936. (Všetky obce na Slovensku.)

Statistický lexikon obcí v Republice československé: Díl IV. Země podkarpatoruská. Praha: Ministerstvo vnitra a Státní úřad statistický, 1937. (Len obec Veľký Palad.)

^v Uvádžame posledný úradný československý názov obce. Súčasný oficiálny názov v ukrajinskom jazyku je Велика Паладь (Velyka Palad').

^{vi} Hajdúdorocká eparchia

14.4 PRÍLOHA Č. 4 – NÁVRH ZÁKONA KARLA SPORU

Návrh k osnově zákona o zrušení kobliny a rokoviny i [deníků] v území Podkarpatské Rusi a na Slovenskuⁱ

§ 1

V území Podkarpatské Rusi a na Slovensku lze vykoupiti z pozemků osadníků tyto záva-
dy:

a) Všelická vybývání naturální farářům, kantorům i učitelům[,] jež dle staré zvyklosti odváděli přífaření a přiškolení osadníci[,] jak hospodáři, tak i chalupníci a domkáři určitou dávku z vlastní roční sklizně[,] koblinu i rokovi-
nu.

b) Tak zvané robotní dny či denníky[,] k nimž povinni byli přífaření hospodáři, chalupníci i domkáři dle staré zvyklosti farářům případně i kantorům buďsi potahem aneb ruční prací na pozemcích farních a školských.

c) Konečně i povinnosti osadníků přívozu potřebného dříví k otopu farářům a případně i kantorům.

Ad A, B, a C: Pokud tato vybývání skutečně již se nekonají ale v náhradu za ně povinný osadník oprávněnému faráři neb kantoru a učitelu odváděl ročně určitou peněžitou dávku, bude lze i tuto dávku trvale vykoupiti.

§ 2

Výkup těchto závad stane se:

a) K žádosti oprávněného neb povinného: jde-li o naturální dávku, o práci ruční, neb práci s potahem.

b) K žádosti stran: jde-li o výkup peněžité dávky.

§ 3

Náhradou výkupní jest roční hodnota povinnosti stanovená dle vzájemné úmluvy aneb určená dle dosavadní zvyklosti, již sluší po srážce všelikých protidávek na straně oprávněného zaměnit v jistinu dávající běžným úrokem přiměřené odškodné za trvalé zrušení dávky neb povinnosti.

§ 4

Kde není těchto předpokladů[,] t. j. vzájemné úmluvy aneb dosavadní zvyklosti[,] vyšetří se hodnota roční:

a) jde-li o naturální dávky dle jich vzájemného ocenění z [roku] 1896 a dle průměru cen tržních za léta 1900 až 1919[,]

b) jde-li o práce potahové neb ruční dle výše místní mzdy za poslední [desetiletí] t. j. od [roku] 1910 [do roku 1919 včetně].

V obou případech vyloučí se předem rok[,] v němž byly ceny a mzdy nejnížší a rok[,] v němž byly ceny i mzdy nejvyšší.

I při tomto postupu dlužno odečísti předem všeliká vybývání[,] jež by byl oprávněný povinnému snad poskytoval.

§ 5

Nebylo-li by možno zjistiti hodnotu tímto způsobem, bylo-by povolati znalce, kteří by dle poměrů místních i dle výše cen a mezd nejbližšího okolí [vyhledal] přiměřené odškodné, berouce v úvahu všeliká vybývání oprávněného.

§ 6

Vyhledává-li se hodnota znalci, má každá strana jmenovati znalce. Neshodnou-li se tito dva znalci ve svých úsudcích, nechť úřad k tomu povolaný stanoví znalce vrchního, aby tento rozhodl v mezích obou posudků znaleckých.

§ 7

Z výroků znalců nelze se odvolati, strany však mohou žádati, aby znalci vzati byli ve slib úřadem a mohou znalcům učiniti svá připomenutí a upozorniti je na zvláštní poměry a okolnosti.

§ 8

Čistá hodnota ročního vybývání vyšetřena dle §§ 3 až 7 vzata [dvacetinásobně] tvoří výkupní jistinu, jejíž úrok dává oprávněnému [náhradní] roční důchod.

§ 9

Výkupem zbavuje se povinný všeho dalšího již běžný rok hospodářský a na dále trvale, avšak do té doby[,] než podá své ohlášení[,] plniti má dosavadní povinnosti.

§ 10

Jedna třetina (*neb snad ¼*)ⁱⁱ vyšetřené výkupní jistiny uhradí se z prostředků státních, jež vláda poukáže zvláště pro území Podkarpatské Rusi a pro Slovensko.

Zbývající $\frac{2}{3}$ [*neb ¾*]ⁱⁱⁱ hradí povinný ze svého způsobem v § 11 vytčeným.

§ 11

Jistina výkupní stanoví se běžnou mírou a zaokrouhlí se dle desítek při prvním [splacení], jež státi se má na čtyři neděle na to až nabude nález výkupní právní moci a nejdéle do konce roku toho[,] kdy výkup platně byl uzavřen.

Výkupné lze dle vůle povinného splatiti buď ve 20ti stejných ročních lhůtách s příslušným úrokem, buď najednou aneb ve větších okrouhlých splátkách do 1. prosince toho kterého roku následovního u nejbližší berní poklady toho okresu, v němž povinný jest usídlen. Zaplatí-li povinný v prvním roce celé připadající výkupné[,] dostane se mu slevy 10ti procentní.

14.4 PRÍLOHA Č. 4 – NÁVRH ZÁKONA KARLA SPORU

Úrok z jistiny výkupní a z každého jejího zbytku placen buď současně s roční splátkou a počítán bude vždy za celý běžný rok účetní.

§ 12

Berní pokladna vydá úroky z jistiny výkupní na konec každého roku přímo oprávněnému na řádné potvrzení, jako důchod výroční a po splacení celé jistiny výkupní vydá tuto jistinu tomu, kdo povolaným úřadem oprávněnému nadřízeným bude jako řádný příjemce vykázán.

Kdyby do té doby upraveny byly dosa- vadní řádné příjmy farářů, kantorů i učitelů v území Podkarpatské Rusi a na Slovensku jinak, bude záležitosti na tom[,] jak při úpravě té s jisti- nami výkupními pro toho kterého oprávněnce se naloží.

§ 13

Řízení výkupní náleží v první stolici pro území župní zvláštní komisi[,] která sestává z úředníka správního a stálých důvěrníků neb přísedících z řad oprávněných a povinných[,] a to sice jednoho zástupce farářů, jednoho zástup- ce kantorů i učitelů a dvou zástupců povinných osadníků z téže župy[,] v níž komise povolána jest rozhodovati.

Stolicí odvolací jest civilní správa v Užhorodě pro Podkarpatskou Rus a na Sloven- sku ústřední vláda v Bratislavě.

§ 14

Strany podávati mají žádosti za výkup břemen v § 1 označených přímo u úřadu župní- ho, která nařídív sestavení komise výkupní pro- jedná jednotlivé žádosti dle pořadí[,] v jakém došli.

Žádost za výkup nelze straně odvolati.

Podati žádost o výkup může ten[,] jemuž statek povinný knihovně přináleží aneb ten, jenž jinak jako řádný vlastník toho statku se vykáže. Je-li vlastníků více, třeba aby všichni žádost po- depsali aneb aby společného plnomocníka jme- novali.

Za oprávněné podává žádost o výkup a účastní se jednání ten, kdo řádně v úřad faráře neb kantora či učitele jest dosazen – o čemž sta- čí[,] aby vykázal se dekretem úřadu nadřízeného.

Za nezletilé a nesvéprávné vlastníky statků povinného nastoupiti mohou řádně zříze- ní opatrovníci a správcové jmění.

§ 15

Kdyby spoluvlastníci usedlosti povinné opomenuli ve lhůtě komisí stanovené jmenovati plnomocníka, ustanoví jej komise sama na škodu a nebezpečí společných majitelů.

Manžel zastupuje po zákoně manželku spoluvlastníci – nejsou-li oba manželé rozvede-

ni[,] aneb není-li stanoven soudem zvláštní opat- rovník a správce jmění aneb nebylo-li zmocnění takové výslovně odvoláno.

§ 16

K řízení obesláni budetež jen ti, jichž se věc přímo týče, neb jich plnomocníci a zástupco- vě.

Ti všichni povinni jsou podati komisi výkupní řádná vysvětlení a požadované zprávy i doklady jinak komise výkupní vše z moci úřední na náklad a nebezpečí stran vyšetří a dle zjištění stavu skutečného šetříc ustanovení §§ 3 až 6 nálezu výkupní vynese.

Povolají-li se znalci, má jim komise vše náležitě vyložiti a všeliké potřebné pomůcky získati.

§ 17

Nestane-li se o výkup zjednáni, o což vždy komise pokusiti se má, buď vyšetřena ná- hraha dle skutečného stavu a dle toho co předpi- sují §§ 3 až 6. I [zákonní] nálezu výkupní buď vynesen a stranám dodám s tím, že odpírá-li strana povinná právní důvod vykoupené povin- nosti, má v nepřestupné lhůtě čtyř neděl odpor svůj žalobou před řádným soudem uplatniti a tou v téže lhůtě komisi výkupní se vykázati, jinak by právo žalovati pomínulo a nálezu výkupní na- byl by moci právní.

Nebylo-li by možno řádné plnění k vý- kupu ohlášené povinnosti vyšetřiti[,] nařídí ko- mise výkupní oprávněnému, aby v určité lhůtě pořad práva nastoupil, ano – by jinak, kdyby žaloby nepodal[,] pokládáno bylo za to, že vzdal se napořád vybývání povinnosti k výkupu hláše- né.

§ 18

Bude-li podána žaloba, o níž v předcho- zím § se jedná, rozhodne o ní soud co nejspěšněji a strana[,] která v řízení tomto vynikne, nechť v [osmi] dnech na to[,] kdy nálezu soudní nabude moci právní[,] předloží opis nálezu soudem řád- ně ověřený příslušné komisi výkupní.

§ 19

Prohlášení stran neb jich zástupců při jednání výkupním zapsaná nepotřebují zvláštní- ho schválení úředního neb přivolení osob třetích.

§ 20

Nálezu výkupní zastaven bude ve zvláštní tabulce[,] v níž vyznačeny budou podíly a splátky výkupné, jež bližší stanoví §§ 10-11 a vydán bude každému povinníku, je-li více povinných a jeden oprávněný[,] vydá se tomuto nálezu sumár- ní.

14.4 PRÍLOHA Č. 4 – NÁVRH ZÁKONA KARLA SPORU

§ 21

Z nálezu výkupního lze se odvolati do 14 dnů po doručení nález u komise výkupní k úřadu odvolacímu (§ 13). Komise výkupní nechť odvolání i s příslušnými spisy předloží nejdéle ve [14] dnech s odůvodněným návrhem.

Byl-li nález potvrzen[,] není dalšího odvolání.

§ 22

Nález výkupní nabyvší moci právní [...] zašle komise výkupní po opisu úředně stvrzeném příslušnému soudu, jenž vede knihu pozemkovou usedlosti povinné, aby na statku tom [k] jistotě oprávněného právo zástavní pro jistinu výkupní i s úroky před jinými závadami do knih již vloženými bylo zapsáno.

§ 23

Řádně vyhotovený nález výkupní dodán buď také příslušnému bernímu úřadu, aby podíl státem ku hrazení převzatý poznamenal[,] ostatní jistinu výkupní i s úroky dle předpisů o daních veřejných od povinného vybral a úroky roční vždy na konci kterého roku oprávněnému na řádné stvrzení vyplácel.

Současně buď berní pokladně uloženo, aby až bude celá výkupní jistina splacena, o tom povinnému řádnou kvitanci úřední vydala, o tom knihovní úřad uvědomila, jenž obstará výmaz práva zástavního (§ 22) z moci úřední.

Také bude pokladna berní oprávněna – nestane-li se v té věci jiné opatření zákonné – aby splacenou jistinu výkupní oprávněnému na řádné stvrzení svého času vydala a o tom nadřízený úřad dohledací zpravila.

§ 24

Lhůty v tomto zákoně vyměřené nelze přestoupiti. Veškerá podání a zápisy i příslušné doklady jsou osvobozeny od kolků a poplatků.

§ 25

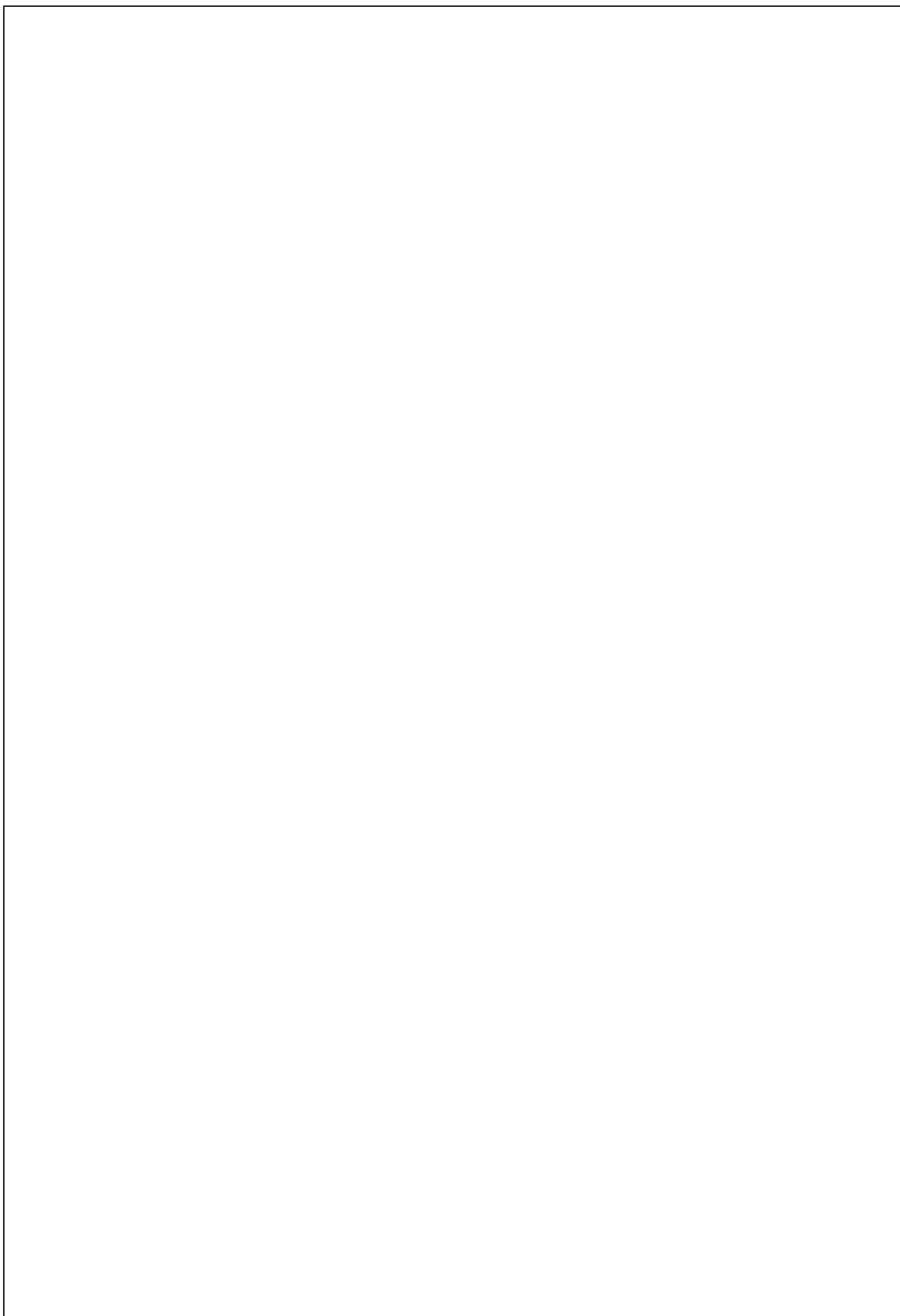
Náklady správní spojené s jednáním výkupním hrazeny budou – dojde-li ohlášení výkupu do jednoho roku k příslušné komisi – z prostředků státních[,] po lhůte této budou strany povinny útraty tyto hraditi samy a budou svého času zvláštní sazby stanoveny.

ⁱ NAČR, f. MU, ka. 92, sign. 2-1-13, j. č. 928/1920. „Návrh k osnově zákona o zrušení koblíny a rokoviny i denníků v území Podkarpatské Rusi a na Slovensku.“ Pôvodný text bol ortograficky a typograficky upravený. Zmeny oproti predlohe sú uvedené v hranatých zátvorkách.

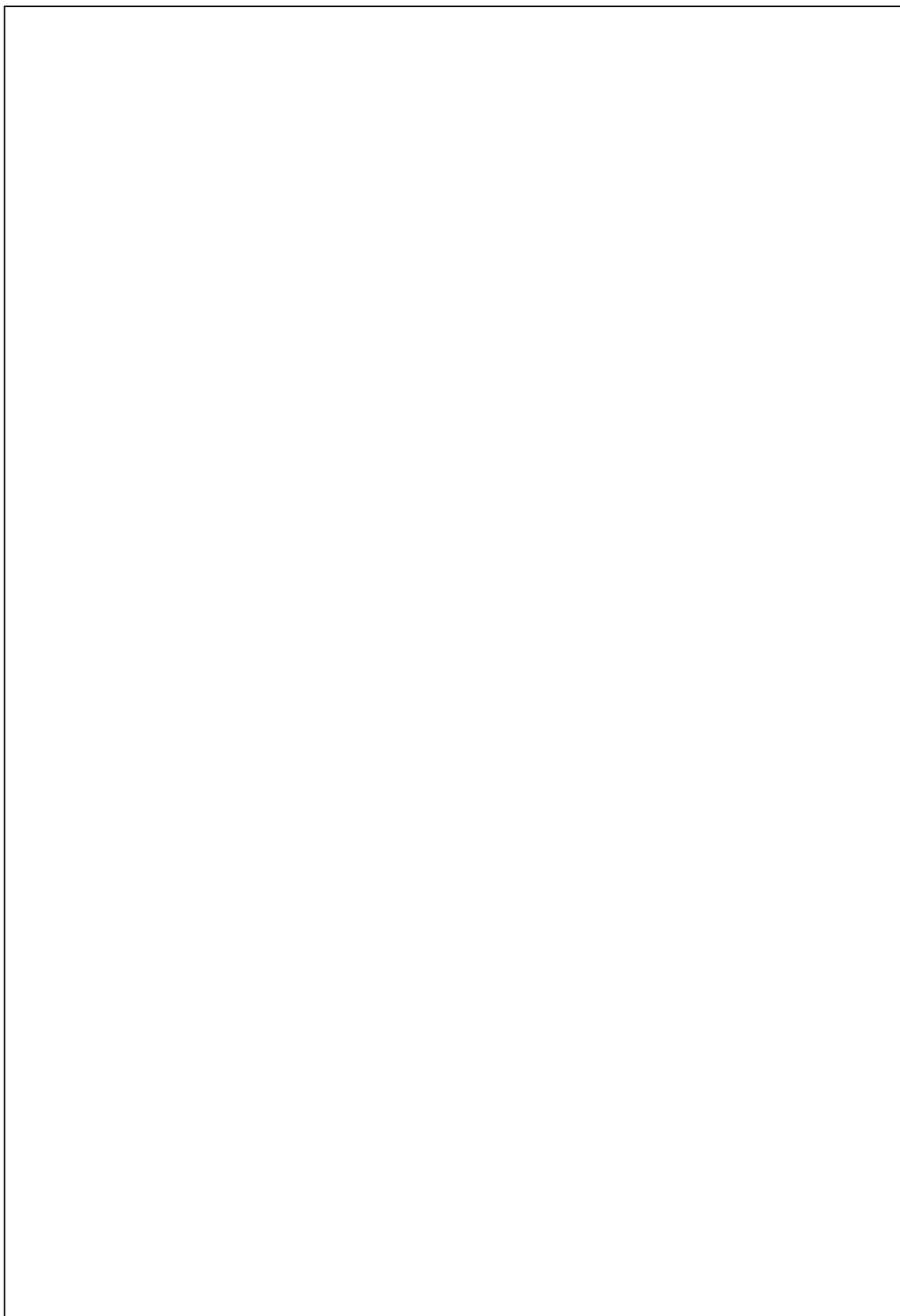
ⁱⁱ Poznámka autora návrhu zákona.

ⁱⁱⁱ Poznámka autora návrhu zákona.

14.5 PRÍLOHA Č. 5 – ORIGINÁL ZÁKONA Č. 290/1920 SB. Z. A N.

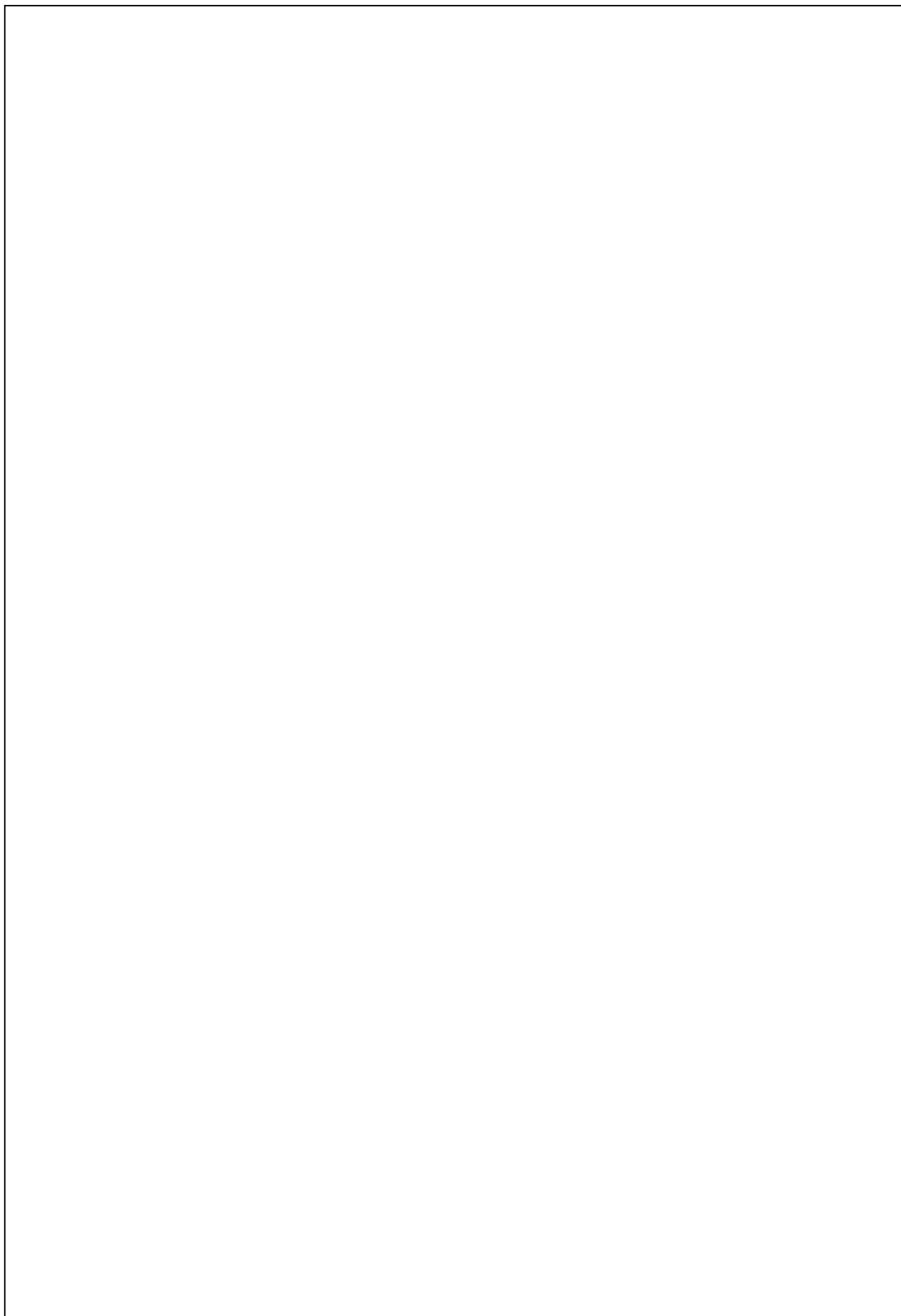

14.6 PRÍLOHA Č. 6 – REVERZ (PREŠOVSKÁ EPARCHIA)

Zdroj: SNA, f. Referát MŠANO v Bratislave, ka. 382. Dostupné len v tlačenej verzii tejto práce.

14.7 PRÍLOHA Č. 7 – REVERZ (MUKAČEVSKÁ EPARCHIA)

Zdroj: SNA, f. Referát MŠANO v Bratislave, ka. 382. Dostupné len v tlačenej verzii tejto práce.